

ombudsman
veřejný ochránce práv

Vazební věznice Ostrava

Zpráva z návštěvy zařízení

Adresa zařízení:	Havlíčkovo nábřeží 34a, 701 28 Moravská Ostrava a Přívoz
Zřizovatel:	Ministerstvo spravedlnosti
Ředitel:	plk. Mgr. Roman Záhorský
Typ zařízení:	vazební věznice
Kapacita:	297 obviněných, 226 odsouzených
Datum návštěvy:	4. až 5. března 2019
Datum vydání zprávy:	25. června 2019
Návštěvu provedli:	Mgr. Bc. Ondřej Klabačka, Mgr. Barbora Matějková, JUDr. Ondřej Vala, JUDr. Milan Svoboda, Mgr. Martin Klumpar

Mgr. Anna Šabatová, Ph.D.
veřejná ochránkyně práv

Obsah

Úvodní informace	3
Shrnutí	7
Přijímání obviněných	8
1. Seznámení s právy a povinnostmi	8
2. Vnitřní řád	8
Bezpečnost	10
3. Důkladné osobní prohlídky	10
4. Vstupní lékařská prohlídka	12
5. Používání donucovacích prostředků	13
6. Zaznamenávání zranění	15
7. Cela vybavená monitorovacím systémem	17
8. Ochrana před sebepoškozením	20
9. Zmírněná vazba	21
Materiální podmínky	24
10. Cely	24
11. Oděv	26
Průběh dne obviněného	31
12. Režimová opatření	31
13. Hygiena	31
14. Strava	33
15. Vycházky	34
16. Aktivity	36
17. Kontakt s vnějším světem	39
Zdravotní péče	42
18. Přítomnost příslušníka VS ČR při vyšetření	42
19. Tlumočení	42
20. Poskytování lékařské péče	43
Další zjištění z návštěvy	46
21. Systém žádánek	46
22. Personální stav ve věznici	46
Přehled opatření k nápravě	47

Úvodní informace

Systematická návštěva a její cíl

Na základě ustanovení § 1 odst. 3 a 4 zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů, vykonávám činnost národního preventivního mechanismu, v jehož rámci provádím **systematické návštěvy míst (zařízení), v nichž se nacházejí nebo mohou nacházet osoby omezené na svobodě**. Důvodem omezení na svobodě je rozhodnutí orgánu veřejné moci, nebo závislost osoby na poskytované péči. Cílem systematických návštěv je posílit ochranu osob omezených na svobodě před všemi formami špatného zacházení.¹ Vazební věznice představují zařízení ve smyslu § 1 odst. 4 písm. a) zákona o veřejném ochránci práv.

Návštěvy probíhají zásadně neohlášeně a jejich provedením zpravidla pověřuji pracovníky Kanceláře veřejného ochránce práv.² Pracovníky jsou právníci a experti na danou oblast. Šetření spočívá v prohlídce zařízení, pozorování, rozhovorech s vedoucím, zaměstnanci a vězňnými osobami, studiu vnitřních předpisů zařízení a dokumentace včetně zdravotnické.³ Charakter návštěv je **preventivní, s cílem působit do budoucna** a zvyšovat standard v místech, v nichž se nacházejí osoby omezené na svobodě.

Zpráva z návštěvy a vyjádření zařízení

Z každé systematické návštěvy **pořizuji zprávu, jejíž součástí mohou být návrhy opatření k nápravě**. Zpráva slouží k dialogu se zařízením a jako vodítko k prevenci nebo odstranění špatného zacházení. **Zpráva nepopisuje praxi zařízení, která odpovídá dobrým standardům zacházení. Proto může působit negativním dojmem. Prosím čtenáře, aby zprávu četli s tímto vědomím a nepovažovali mé závěry za nedocenení náročné práce zařízení.**

Zprávu zašlu zařízení a vyzvu je, aby se k mým zjištěním a navrženým opatřením vyjádřilo.⁴ Jsem připravena zabývat se předloženými argumenty. Navržená opatření k nápravě jsou zpravidla různá svou naléhavostí, náročností a dobou potřebnou k provedení. Při jejich formulaci navrhuji také termín realizace, přičemž očekávám, že zařízení jej buď respektuje, anebo odůvodněně navrhne jiný termín. Pro snazší orientaci poskytuji v závěru zprávy jejich přehled.

1 Špatným zacházením se rozumí jednání, které nerespektuje lidskou důstojnost a dosahuje určitého stupně závažnosti (samo o sobě, nebo při kumulativním účinku jednotlivých zásahů). Ve věznici může mít špatné zacházení například podobu nezajištění bezpečí, nerespektování lidské důstojnosti, práva na soukromí, anebo podobu neodůvodněného používání omezovacích prostředků.

2 V souladu s § 25 odst. 6 zákona o veřejném ochránci práv.

3 V souladu s § 21a ve spojení s § 15 zákona o veřejném ochránci práv.

4 Ustanovení § 21a odst. 3 a 4 zákona o veřejném ochránci práv.

- Bezodkladná opatření je třeba provést zpravidla do 7 dnů od obdržení zprávy. Je-li jejich realizace náročná, je třeba je provést v nejkratší možné době. Za bezodkladná pokládám opatření, která považuji za naléhavá a přikládám jim velkou důležitost, anebo která považuji za objektivně snadno realizovatelná.
- Opatření s delší lhůtou je třeba provést ve stanovené lhůtě, zpravidla do jednoho, tří, šesti měsíců, jednoho roku.
- Opatření s průběžným plněním formuluji tam, kde je třeba zavést do praxe určitý pracovní postup nebo styl práce, nebo naopak něčeho se napříště zdržet. Očekávám, že se tak stane bezodkladně a bude se dbát na uplatňování do budoucna.

Očekávám, že zařízení ve vyjádření ke zprávě (1) sdělí, že opatření bylo realizováno a jak, nebo (2) kdy a jak se tak stane, nebo (3) navrhne jeho alternativu.

Shledám-li vyjádření zařízení nebo dalších oslovených orgánů dostatečným, vyrozumím je o tom. Mohu si rovněž vyžádat doplňující vyjádření. Rozhodující je pak vysvětlení zjištěných pochybení, doložení navržených opatření k nápravě či hodnověrný příslib jejich realizace. **Neshledám-li vyjádření zařízení nebo dalších oslovených orgánů dostatečným**, vyrozumím o tom nadřízený úřad (případně vládu, není-li nadřízeného úřadu), případně informuji veřejnost.⁵ Rovněž mohu přijet na kontrolní návštěvu.

Po ukončení vzájemné komunikace **zveřejním anonymizovanou zprávu z návštěvy zařízení** (s výjimkou jmen osob pověřených vedením zařízení), včetně obdrženého vyjádření, na svých internetových stránkách⁶ a databázi Evidence stanovisek ochránce ESO.⁷

Po provedení série souvisejících návštěv **vydávám tzv. souhrnnou zprávu**. Tu také zveřejňuji a doručuji příslušným orgánům veřejné moci. V souhrnné zprávě bez vazby na konkrétní navštívené zařízení shrnuji svá zjištění a doporučená opatření k nápravě, navrhuji systémová doporučení, případně formuluji standard dobrého zacházení. Cílem také je, aby zpráva byla k dispozici nenavštíveným zařízením jako vodítko k odstranění nebo prevenci špatného zacházení.

5 Tzv. sankční opatření, u kterých se postupuje obdobně podle § 20 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv.

6 Veřejný ochránce práv - ombudsman [online]. Brno: © Kancelář veřejného ochránce práv. Dostupné z: <http://www.ochrance.cz/ochrana-osob-omezenych-na-svobode/>.

7 Evidence stanovisek ochránce (ESO) je dostupná z: <http://eso.ochrance.cz/Vyhledavani/Search>.

Charakteristika zařízení

Vazební věznice Ostrava (dále také „věznice“) pochází z let 1926–1929, kdy byl v Moravské Ostravě postaven justiční palác krajského soudu i s vězeňským objektem. Postupně se do tohoto areálu zakomponovaly i starší budovy postavené v minulých stoletích, čímž se vytvořila její dnešní podoba. Věznice zajišťuje jak výkon trestu odnětí svobody, tak i výkon vazby. Dále také zabezpečuje dálkové eskorty a spolupracuje při vyhošťování cizích státních příslušníků.⁸

Obrázek č. 1: Pohled na Vazební věznici Ostrava.⁹

Ubytovací kapacita věznice je 523 míst, z toho pro výkon vazby je určeno 297 míst. Pro výkon trestu odnětí svobody je vyčleněno 226 míst. V době návštěvy se ve věznici nacházelo 276 obviněných osob ve vazbě (92,92 % využitelnost). Mezi obviněnými bylo 263 mužů, 5 mladistvých mužů, 8 žen, žádná mladistvá žena. Celkově bylo ve vazební části věznice ubytováno 44 cizinců deseti různých státních příslušností.¹⁰

Vazební oddělení věznice se rozprostírá na čtyřech podlažích zařízení z pěti (vyjma prvního patra). Na všech pěti patrech je rovněž i oddělení výkonu trestu odnětí svobody, které je na příslušných podlažích od vazby vždy odděleno. Zmírněná vazba je realizována na každém patře vazební oddělení. Celkově lze umístit do zmírněného režimu až 117

8 Text převzatý z oficiálních stránek Vazební věznice Ostrava. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/vazebni-veznice-ostrava/o-nas/zakladni-informace/>.

9 Obrázek převzatý z oficiálních stránek Vazební věznice Ostrava.

10 Počet vypočítán na základě podkladů poskytnutých vedením Vazební věznice Ostrava.

obviněných, což je 39,39 % celkové kapacity vazby ve věznici. Ženy jsou umístovány na pátém patře, přičemž vycházky mají určeny na střešním vycházkovém dvoře. Muži jsou rozmístěni do cel všech čtyř pater. Pro vycházky využívají vnitřní dvůr věznice.

Obrázek č. 2 a 3: Standardní cela ve Vazební věznici Ostrava.

Průběh návštěvy

Návštěva proběhla ve dnech 4. až 5. března 2019 bez předchozího ohlášení. Ředitel byl o návštěvě osobně informován při jejím zahájení. Zaměstnanci Kanceláře veřejného ochránce práv (dále jen „Kancelář“) mu předali pověření k provedení návštěvy, vyžádali si potřebnou součinnost a dokumentaci.

Návštěvu provedli právníci Kanceláře veřejného ochránce práv Mgr. Bc. Ondřej Klabačka, Mgr. Barbora Matějková, JUDr. Ondřej Vala, JUDr. Milan Svoboda a Mgr. Martin Klumpar.

Protože tato systematická návštěva byla zaměřena pouze na výkon vazby, bude se následující text zprávy týkat pouze vazební části věznice, pokud nebude výslovně uvedeno jinak. Zaměstnanci Kanceláře hovořili s obviněnými, vedoucími zaměstnanci věznice, vrchními dozorci, lékařem, vrchní sestrou, sociálním pracovníkem, psychologem a dalšími pracovníky Vězeňské služby České republiky (dále také „VS ČR“). Na místě zastížený personál poskytl **nadstandardní součinnost**, za což děkuji.

Shrnutí

Systematická návštěva Vazební věznice Ostrava byla zaměřena pouze na výkon vazby, přičemž jsem nezjistila, že by zde docházelo ke špatnému zacházení. Předně oceňuji, že věznice od roku 2009 přijala řadu opatření, která mají pozitivní vliv na výkon vazby. Přesto jsou oblasti, v nichž bych uvítala provedení změn.

Důraz na respekt k lidské důstojnosti ve výkonu vazby vychází nejen z mezinárodních dokumentů či Listiny základních práv a svobod, ale odráží se i přímo v zákoně o výkonu vazby.¹¹ Za nedostatečný považuji způsob, jakým jsou ve věznici prováděny důkladné osobní prohlídky obviněných. Na základě zprávy z roku 2009 instalovala věznice do místnosti pro důkladné osobní prohlídky zástěny. Ty však, podle mého názoru, nezaručují dostatečné soukromí v případě, že zaměstnanec věznice nezavře dveře od prohlídkové místnosti (což se při systematické návštěvě stalo), či v situaci, že bude do prostoru místnosti předváděna další osoba na důkladnou osobní prohlídku. Místnosti je třeba koncipovat tak, aby nedocházelo k případům, kdy bude odhalené tělo osoby vystaveno zraku třetích osob (vyjma příslušníka provádějícího prohlídku).

Způsob zaznamenávání zranění obviněných osob shledávám jako nedostatečný pro případné budoucí šetření. Také z knihy žádosti k lékaři není patrné, jak byly některé žádosti vyhodnoceny. Další, vážný nedostatek při poskytování zdravotní péče ve věznici vyplývá z dostupné dokumentace. Někteří obvinění se k lékaři hlásí opakovaně, přičemž ten je následně vyšetří až za několik dnů. Opakovaným problematickým tématem je také přítomnost příslušníka Vězeňské služby ČR při zdravotních prohlídkách.

Ve věznici se také nachází cela s monitorovacím systémem. Ta je využívána i k jiným účelům než pouze k umístování obviněných, u kterých je možné riziko sebepoškození. Již v minulosti jsem vyslovila názor, že cela s monitorovacím systémem musí být striktně užívána pouze pro výše zmíněnou skupinu obviněných. V jiném případě dochází k neodůvodněnému zásahu do práva na soukromí obviněného.

Závěrem bych také chtěla poukázat na neuspokojivý personální stav, v jehož důsledku je významně zkrácena doba telefonického kontaktu obviněných či je na ně vytvářen nepřímý nátlak pro zkrácení vycházky.

Věřím, že vedení věznice i jednotliví členové personálu přijmou má zjištění jako konstruktivní kritiku, která napomůže zlepšit podmínky ve věznici a prospěje jak samotným obviněným, tak v konečném důsledku i personálu samotnému.

11 Ustanovení § 2 zákona č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů.

Přijímání obviněných

1. Seznámení s právy a povinnostmi

Podle zákona o výkonu vazby, řádu výkonu vazby a Evropských vězeňských pravidel¹² musí být obviněný při přijetí do výkonu vazby prokazatelně seznámen se svými právy a povinnostmi.¹³ Ze slovního spojení „při přijetí“ je patrné, že se tak musí učinit bezodkladně.

Obvinění umístění do vazby v pátek večer uvedli, že byli seznámeni se svými právy až při pondělním pohovoru s vrchním dozorcem (například mladistvý obviněný byl přijat do vazební věznice v pátek 1. března 2019 a podle jednotného záznamového listu byl vrchním dozorcem poučen až v pondělí 4. března 2019).

Opatření:

- 1) Zajistit, aby obvinění byli prokazatelně seznámeni se svými právy v den přijetí do vazby (průběžně).**

2. Vnitřní řád

Ředitel věznice má v souladu se zákonem a vyhláškou stanovit způsob realizace práv a povinností obviněných vnitřním řádem věznice.¹⁴ Tento dokument upravuje většinu aspektů života obviněných při výkonu vazby,¹⁵ a proto je nezbytné, aby byl pro tyto osoby srozumitelný. Standardy Evropského výboru pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (dále také jako „CPT“)¹⁶ požadují, aby vnitřní řád zprostředkovaný vězňům obecně reflektoval schopnosti osob pochopit a přečíst text. Dostupné by tedy měly být verze v různých jazycích a zjednodušené verze textu pro mladistvé či osoby, kterým čtení a psaní dělá potíže.¹⁷

12 Výbor ministrů Rady Evropy vydává mimo jiné doporučení členským státům ve věcech, v nichž se Výbor shodl na společných zásadách. Jedním z relevantních doporučení pro tuto zprávu je doporučení Rec(87)3 Evropská vězeňská pravidla (dále také „EVP“), která představují určitá vodítka pro dobrou praxi vězeňské služby. Ač se jedná o nezávazný dokument, Evropský soud pro lidská práva opakovaně ve svých rozhodnutích upozorňuje na jeho význam (Vartic proti Rumunsku, stížnost číslo 14150/08; Jakóbski proti Polsku, stížnost číslo 18429/06; Sławomir Musiał proti Polsku, stížnost číslo 28300/06 a další).

13 Ustanovení § 5 odst. 2 zákona o výkonu vazby; ustanovení § 8 odst. 1 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 109/1994 Sb., kterou se vydává řád výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů a bod 30.1 EVP.

14 Ustanovení § 3 odst. 1 řádu výkonu vazby.

15 Ustanovení § 3 odst. 2 řádu výkonu vazby.

16 Činnost CPT je založena Evropskou úmluvou o zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání, která je platná pro Českou republiku od roku 1996. Členy CPT jsou nezávislí a nestranní odborníci např. lékaři, právníci, specialisté na vězeňství.

17 Informace dostupné v 24. obecné zprávě o činnosti výboru CPT, vydané v roce 2015, bod 130. Dostupná na: <https://rm.coe.int/16808ef5b3>, a v 26. obecné zprávě o činnosti výboru CPT, vydaná v roce 2018, bod 54. Dostupná na: <https://rm.coe.int/16808ef5b6>.

Věznice disponuje různými jazykovými mutacemi vnitřního řádu, takže cizinci měli tento dokument k dispozici v jazyce, kterému rozumí. Věznice nedisponuje vnitřním řádem psaným zjednodušenou formou, přičemž ve věznici se nacházelo několik mladistvých osob. Vzhledem k tomu, že samotný právní text často činí problémy i samotným dospělým, uvítala bych, kdyby věznice vytvořila zjednodušenou verzi vnitřního řádu.

Bezpečnost

Jedním z úkolů věznice je zajistit jak bezpečnost samotných vězňů, tak i personálu. Ke splnění tohoto účelu se využívá kamerový systém, donucovací prostředky, osobní prohlídky, systému prevence násilí a sebepoškozování či dalších nástrojů. Práva a povinnosti obviněného jsou převážně upraveny zákonem o výkonu vazby a řádem výkonu vazby,¹⁸ přičemž jednotlivá ustanovení jsou dále upřesněna vnitřními předpisy Vězeňské služby ČR (dále jen „VS ČR“) nebo samotným vnitřním řádem věznice. Zákon o výkonu vazby stanoví, že obviněný smí být „*podroben jen těm omezením, která jsou nutná ke splnění účelu vazby z hlediska jejího důvodu a k zachování stanoveného vnitřního pořádku a bezpečnosti. Ve výkonu vazby nesmí být ponižována lidská důstojnost obviněného a nesmí být podrobován fyzickému ani psychickému nátlaku.*“¹⁹ V souvislosti s omezováním práv osob ve vazbě lze také zmínit Evropská vězeňská pravidla, která uvádějí, že osobám zbaveným svobody budou ponechána veškerá práva, která jim nebyla zákonně odňata uložením vazby, přičemž podmínky, které porušují lidská práva vězňů, nelze ospravedlnit nedostatkem prostředků.²⁰

3. Důkladné osobní prohlídky

Zachování lidské důstojnosti je jedním z lidských práv, která jsou zaručena všem osobám.²¹ Ústavní soud právo na lidskou důstojnost interpretuje jako zákaz nakládání s člověkem jako s objektem, s pouhým nástrojem či prostředkem k dosažení nějakého cíle. Jedná se tak o nepodkročitelný standard zacházení s člověkem jako s lidskou bytostí.²² Proto i při provádění důkladných osobních prohlídek musí vězeňský personál toto právo obviněných respektovat.²³

Provádění důkladných osobních prohlídek je upraveno v nařízení generálního ředitele VS ČR, které mimo jiné stanoví, že se k provedení této prohlídky přistoupí, jestliže existuje důvodné podezření založené na individuálním zhodnocení rizik, že obviněný má u sebe nebezpečné předměty nebo nepovolené věci.²⁴ Přestože důkladné osobní prohlídky představují obecně zásah do lidské důstojnosti vězňů, v daném prostředí

18 Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 109/1994 Sb., kterou se vydává řád výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů.

19 Ustanovení § 2 zákona č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů.

20 Bod č. 2 EVP.

21 Čl. 10 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

22 BARTOŇ, Michal, Jan KRATOCHVÍL, Martin KOPA, Maxim TOMOSZEK, Jiří JIRÁSEK a Ondřej SVAČEK. Základní práva. Praha: Leges, 2016. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-128-1. Str. 221-222.

23 Bod 54.3 EVP.

24 Ustanovení § 89 odst. 1 nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky (dále také jako „NGŘ“) č. 23/2014, o Vězeňské a justiční strážci.

za účelem zajištění vnitřní bezpečnosti lze tento zásah považovat za legitimní, pokud je prováděn přiměřeným způsobem.²⁵

Důkladná osobní prohlídka se provádí vždy tak, aby byla zachována lidská důstojnost prohlížené vězněné osoby a aby zásah do jejích práv a svobod nepřekročil míru nezbytnou k dosažení účelu sledovaného důkladnou osobní prohlídkou.²⁶ Prohlídka musí být prováděna v místnosti, která je uzpůsobena tak, aby prohlíženou vězněnou osobu nebylo možné pozorovat z vnějšku místnosti.²⁷

Obrázek č. 4: Fotografie místnosti určené pro důkladné osobní prohlídky. Foceno z prostoru vstupních dveří do místnosti.

Ve Vazební věznici Ostrava jsou důkladné osobní prohlídky prováděny (mimo jiné) v místnosti vedle výstrojního skladu, do které se vstupuje z chodby. Na protější stěně od vstupu jsou umístěny jednotlivé zástěny pro provádění důkladných osobních prohlídek. Místnost není sledována kamerovým systémem.

Z přiložené fotografie je patrné, že předmětná místnost je vybavena zástěny, které nejsou dále od zbytku místnosti nijak odděleny. Při navádění dalších obviněných do místnosti, tak bude prohlížený vystaven zraku dalších vězněných osob. V průběhu systematické návštěvy dokonce viděl pracovník Kanceláře, jak je důkladná osobní prohlídka prováděna s otevřenými dveřmi do místnosti, přičemž v ní viděl nahého muže. K takovým situacím nesmí docházet.

25 Tento názor zastával i můj předchůdce JUDr. Pavel Varvařovský, jak je patrné z jeho závěrečného stanoviska ze dne 6. prosince 2011, sp. zn. 645/2011/VOP/MS. Dostupné z: <http://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/2320>.

26 Ustanovení § 89a odst. 2 NGR o Vězeňské a justiční strážci.

27 Ustanovení § 89a odst. 3 NGR o Vězeňské a justiční strážci.

Opatření:

- 2) Provádět důkladné osobní prohlídky tak, aby prohlížená osoba nebyla vystavena pohledům ostatních obviněných či jiných osob, vyjma zaměstnance provádějícího prohlídku (bezodkladně).**
- 3) Upravit místnost tak, aby v případě otevření dveří nebylo možno spatřit prohlíženou osobu z chodby věznice (do 6 měsíců).**

4. Vstupní lékařská prohlídka

Obviněný je povinen podrobit se vstupní lékařské prohlídce.²⁸ Ta má být provedena neprodleně, nejpozději do čtyř pracovních dnů od nástupu do výkonu vazby.²⁹

Ze zdravotnické dokumentace několika obviněných, kteří byli do vazby dodáni v pátek, vyplývá, že vstupní lékařská prohlídka byla provedena až v pondělí. Takový postup odpovídá nařízení ministra spravedlnosti z roku 2008.³⁰ Neodpovídá však současným mezinárodním standardům. Podle Výboru CPT³¹ má být vstupní prohlídka prováděna již v den přijetí obviněného, tedy i o víkend, aby se tak zamezilo případnému rozšíření infekčních nemocí.³² Bezodkladné vyšetření při příjmu obviněného do věznice je také významným nástrojem k předcházení špatného zacházení v policejní cele. Tento postup je dále vhodný pro prevenci sebepoškození a sebevražd, ale také umožňuje rychlejší zapojení obviněného do režimu výkonu vazby. Doporučuji, aby vstupní lékařská prohlídka byla provedena v den přijetí obviněného do vazby, nejpozději však v den následující.

Při vstupní lékařské prohlídce se provede podrobná anamnéza, orientační epidemiologické vyšetření, fyzikálně somatické vyšetření, vyšetření chrupu a potřebná doplňující vyšetření.³³ Závěry vstupní prohlídky se zaznamenávají do průvodního zdravotnického záznamu.³⁴

V řadě případů byla ve zdravotnické dokumentaci informace o tom, že se vyšetření stomatologem nestihlo z časových důvodů. Další záznam o vyšetření však dokumentace

28 Ustanovení § 18 odst. 5 zákona o výkonu vazby a ustanovení § 7 odst. 1 řádu výkonu vazby.

29 Ustanovení § 60 nařízení ministra spravedlnosti č. 4/2008, o poskytování zdravotní péče osobám ve výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody.

30 Tamtéž.

31 Ústavní soud v jednom ze svých nálezů uvádí, že Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení je expertní orgán, jehož výklad sice není právně závazného charakteru, ale v souvislosti se špatným zacházením by měly orgány České republiky vzít jeho výklad v úvahu. Od takového výkladu se lze sice na rozdíl od závazného výkladu odchýlit, avšak taková odchylka musí být velmi důkladně a přesvědčivě odůvodněna. Viz bod č. 58 a 59 nálezu Ústavního soudu ze dne 27. října 2015, sp. zn. I. ÚS 860/15.

32 Zpráva pro vládu České republiky o návštěvě České republiky, kterou vykonal Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému a ponižujícímu zacházení nebo trestání ve dnech 21. až 30. dubna 2002, CPT/Inf (2004) 4, odst. 90.

Dostupné z: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680695650>.

33 Ustanovení § 61 nařízení ministra spravedlnosti č. 4/2008.

34 Ustanovení § 66 tamtéž.

neobsahovala. Zdravotnický personál k tomu uvedl, že pokud se prohlídka chrupu nestihne, tak se již následná prohlídka neprovádí. Jestliže je vyšetření chrupu neopomenutelnou součástí vstupní lékařské prohlídky, pak musí být z dokumentace jasné patrné, kdy byla provedena. V případě, že nebyla provedena, musí být prohlídka chrupu realizována v nejbližším možném termínu.

Opatření:

- 4) V případě, že se nestihne při vstupní lékařské prohlídce stomatologické vyšetření (či jiná obligatorní část vstupní prohlídky), musí se tato prohlídka dokončit v nejbližším možném termínu, o čemž musí být pořízen záznam ve zdravotní dokumentaci (průběžně).**

5. Používání donucovacích prostředků

Pokud je to nezbytné k zajištění pořádku a bezpečnosti, je příslušník Vězeňské služby ČR oprávněn při plnění svých úkolů použít donucovací prostředky³⁵ proti obviněnému, jenž ohrožuje život nebo zdraví, úmyslně poškozuje majetek nebo násilím se snaží mařit účel výkonu vazby, či v dalších zákonem vymezených situacích.³⁶ Příslušník smí použít donucovací prostředek, pouze pokud je to přiměřené účelu zákroku a nezpůsobí tím újmu zjevně nepřiměřenou povaze a nebezpečnosti zakázaného jednání.

Ze záznamů o použití donucovacího prostředku³⁷ bylo patrné, že začátkem roku 2018 byl použit proti obviněnému zabarikádovanému za vnitřní mříží cely slzotvorný prostředek, aplikovaný do oblasti jeho obličeje, a to přibližně okolo 14:49 hod. Do cely se zaměstnancům VS ČR povedlo vstoupit až v kolem 15:36 hod., přičemž lékařská prohlídka proběhla přibližně v 15:51 hod. Ze služebních záznamů tak vyplývá, že byl obviněný po dobu přibližně 47 minut v uzavřeném prostoru cely s účinnou látkou slzotvorného prostředku na obličeji.

V této souvislosti je nutné poukázat na zprávy CPT pro Českou republiku. Zde CPT uvádí, že pepřový sprej je potenciálně nebezpečná látka, jejíž užití proti samotnému vězni zamčenému v cele nelze nijak ospravedlnit.³⁸ CPT přitom dále konstatuje, že zmíněný donucovací prostředek by měl být užíván ve výjimečných případech, a to pouze

35 Ustanovení § 17 odst. 2 zákona č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky, ve znění pozdějších předpisů, stanoví výčet donucovacích prostředků: hmaty, chvaty, úderý a kopy sebeobrany, předváděcí řetízky, pouta, poutací popruhy, pouta s poutacím opaskem, slzotvorný, elektrický nebo jiný obdobně dočasně zneschopňující prostředek, obušek nebo jiný úderný prostředek, služební pes, vodní stříkač, zásahová výbuška, expanzní zbraně, úder střelnou zbraní, hrozba střelnou zbraní, varovný výstřel, vytlačování štítem, vytlačování vozidlem a prostředek k zamezení prostorové orientace.

36 Ustanovení § 17 odst. 1 zákona o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

37 Záznamy o použití donucovacího prostředku ze dne 19. března 2018, č. j. VS-3763-6/ČJ-2018-803160 a č. j. VS-3763-5/ČJ-2018-803160.

38 To ostatně zopakoval i Evropský soud pro lidská práva v rozsudku ze dne 23. července 2016 Izci proti Turecku, stížnost číslo 42606/05, bod 40–41. Dostupné z [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"appno":\["42606/05"\],"itemid":\["001-122885"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{).

v otevřených prostorách věznice, přičemž musí být zajištěna okamžitá lékařská pomoc včetně poskytnutí prostředků k účinnému a rychlému potlačení jeho účinků.³⁹

Obdobně se v minulosti kužívání slzotvorných prostředků vyjádřil i Evropský soud pro lidská práva (dále také jako „ESLP“), který například ve věci Tali proti Estonsku odkazuje právě na výše uvedené závěry Výboru.⁴⁰ V daném případě soud také připomněl, že ačkoliv slzotvorný sprej není považován za chemickou zbraň a jeho použití jako donucovacího prostředku je povoleno, může mít negativní účinky, jako jsou dýchací problémy, nevolnost, zvracení, podráždění dýchacích cest, podráždění slzných kanálků a očí, křeče, bolesti na hrudi, dermatitida a alergie. V silných dávkách může způsobit nekrózu tkáně v dýchacím nebo zažívacím traktu, plicní edém nebo vnitřní krvácení. S ohledem na tyto možné závažné dopady používání slzotvorného spreje v uzavřeném prostoru na straně jedné a existenci alternativních donucovacích či ochranných prostředků, které mají zaměstnanci vězeňské služby k dispozici, jako jsou neprůstřelné vesty, přílby a štíty, na straně druhé, soud konstatoval, že věznice musejí vždy zvažovat, zda je užití slzotvorného prostředku nezbytně nutné.

Uznávám, že zaměstnanci VS ČR mají při krizových situacích často pouze sekundy na vyhodnocení celé situace a zvolení správného postupu tak, aby zákrok proti osobě byl účinný, a současně, aby byla co nejvíce šetřena její práva. K výše popsané postupu však musím vyslovit vážné výhrady, jelikož obviněný byl po značně dlouhou dobu uzavřen v prostoru, kde mu byl do oblasti obličeje aplikován slzotvorný prostředek, a zaměstnanci VS ČR se z důvodu poškození zámku mříže k němu nebyli schopni dostat. Při nežádoucí reakci organismu na účinné látky v slzotvorném prostředku by tak mohlo dojít k ohrožení zdraví obviněného, přičemž zaměstnanci VS ČR by nebyli schopni obviněnému poskytnout okamžitou lékařskou pomoc.

Věznice by tak měla ustoupit od používání tohoto typu donucovacího prostředku v uzavřených prostorách věznice.⁴¹

Opatření:

- 5) Ustoupit od užívání slzotvorných prostředků v uzavřených prostorech (bezodkladně).**

39 Rada Evropy. *Zpráva pro vládu České republiky o návštěvě České republiky, kterou vykonal Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (CPT) ve dnech 25. března až 2. dubna 2008* [pdf dokument], paragraf 46 [cit. 2018-04-15]; dostupné z <http://rm.coe.int/168069567a> či Rada Evropy. *Zpráva pro vládu České republiky o návštěvě České republiky, kterou vykonal Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (CPT) ve dnech 1. až 10. dubna 2014* [pdf dokument], paragraf 38 [cit. 2018-04-15]. Dostupné z: <https://rm.coe.int/168069568d>.

40 Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 13. února 2014, Tali proti Estonsku, stížnost číslo 6393/10, bod 52 a 79; dostupné z <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-140785>.

41 Ostatně k potřebě změny regulace použití slzotvorného prostředku se nepřímo vyjadřuje i Koncepce vězeňství do roku 2025, str. 112 a str. 115.

6. Zaznamenávání zranění

Právní úprava výkonu vazby zdůrazňuje nutnost zabezpečit obviněným dostatečnou ochranu před neoprávněným násilím a efektivně odhalovat jeho stopy. Obvinění nesmějí být také vystavováni psychickému či fyzickému nátlaku.⁴² Jedním z opatření,⁴³ které slouží k ochraně bezpečnosti obviněného, je i vstupní lékařská prohlídka.⁴⁴

Zjistí-li lékař během prohlídky stopy po fyzickém násilí, které nelze jednoznačně dávat do souvislosti s případným předchozím sebepoškozením nebo zraněním, vyhotoví o svém zjištění záznam do příslušného formuláře. Tím může vězeňská zdravotnická služba významně přispívat k prevenci špatného zacházení v období bezprostředně po vzetí do vazby.

Podle CPT i CAT⁴⁵ pokaždé, když lékař zaznamená zranění odpovídající sdělení obviněného o špatném zacházení (nebo která i při absenci obvinění svědčí o špatném zacházení), je zpráva okamžitě a systematicky předkládána příslušnému státnímu zástupci bez ohledu na přání dotyčné osoby.⁴⁶ Také pokud je zjištěno, že zadržovaná osoba má na sobě zranění, která jasně naznačují, že s ní bylo špatně zacházeno, a ona odmítá prozradit jejich příčinu nebo sdělí důvod nesouvisející se špatným zacházením, měla by být její tvrzení přesně zdokumentována a předána příslušnému orgánu spolu s úplným popisem objektivního lékařského nálezu.⁴⁷ Podle CPT by dále princip zachování lékařského tajemství bránil podávání zpráv o lékařských zjištěních o špatném zacházení získaných v konkrétním případě zdravotnickými pracovníky.⁴⁸

Ve standardu CPT, který se týká právě pořizování záznamů a podávání zpráv o lékařských zjištěních o špatném zacházení, je uvedeno, že v mnoha státech jsou zranění

42 Srov. ustanovení § 2 zákona o výkonu vazby či ustanovení § 7 odst. 1; § 61; § 36 odst. 3 řádu výkonu vazby.

43 Dále jím jsou například zrakové prohlídky osob zařazených do seznamu podle nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 2/2019, o předcházení, zabránění a včasné odhalování násilí mezi obviněnými, odsouzenými a chovanci.

44 Ustanovení § 7ods. 1 řádu výkonu vazby.

45 Výbor proti mučení, který byl zřízen na základě článku 17 Úmluvy proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání.

46 Zpráva CPT z návštěvy ČR v roce 2014, bod 77, str. 41 až 42, nebo bod č. 77 standardu CPT o Pořizování záznamů a podávání zpráv o lékařských zjištěních o špatném zacházení, dostupné z: <https://rm.coe.int/16806ccc36>; stejně také viz Závěrečná doporučení CAT k šesté periodické zprávě České republiky, bod 13 písm. d), str. 3. Dostupné z: http://www.vlada.cz/assets/ppov/rlp/dokumenty/zpravy-plneni-mezin-umluv/G1817117_Cze.docx.

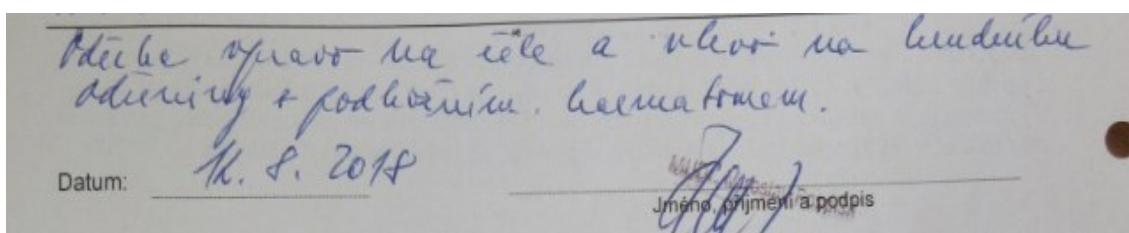
47 Bod č. 77 standardu CPT o Pořizování záznamů a podávání zpráv o lékařských zjištěních o špatném zacházení, dostupné z: <https://rm.coe.int/16806ccc36>.

48 23. obecná zpráva CPT, publikovaná v roce 2013, bod 77.

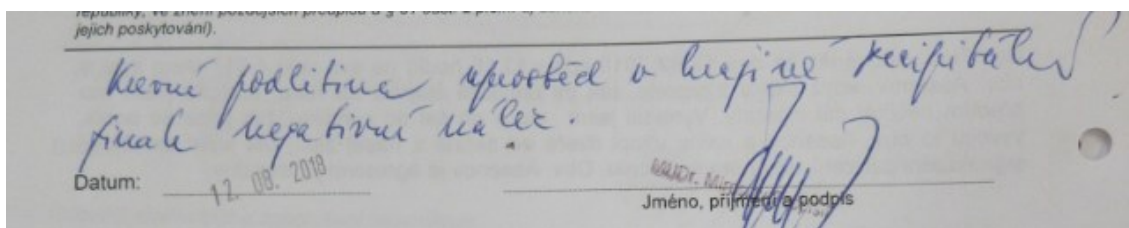

zaznamenávána velmi povrchně.⁴⁹ Také ve zprávě z návštěvy ČR v roce 2014 poukazuje CPT na neúplné či ledabyle vyplněné formuláře o zraněních v navštívených věznicích.⁵⁰

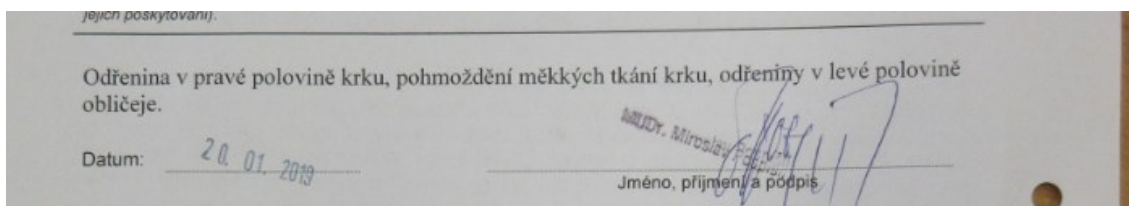
Podle standardů CPT by měl záznam dále obsahovat popis **tvrzení dotyčné osoby, jež se týkají lékařské prohlídky (včetně jejího popisu vlastního zdravotního stavu a jakýchkoli tvrzení o špatném zacházení); plný popis objektivního lékařského nálezu založený na důkladném vyšetření; lékařská pozorování ve světle předchozích dvou požadavků, naznačující shodu, nebo naopak neshodu mezi vznesenými tvrzeními a objektivním lékařským nálezem.** Je třeba se věnovat i těm zraněním, která jsou zdánlivě „neškodně“ vysvětlena, pokud předložená tvrzení odpovídají charakteru zranění. Výbor dále uvádí jako žádoucí, aby byly pořízeny fotografie zranění,⁵¹ které budou následně založeny do zdravotnické dokumentace.⁵²

Obrázek č. 5: Popis zranění č. 1 na příslušném formuláři č. j. VS-3943-3/čj-2018-803130.

Obrázek č. 6: Popis zranění č. 2 na příslušném formuláři ze spisu sp. zn. VS-98074/čj-2018-803110-KT.

Obrázek č. 7: Popis zranění č. 3 na příslušném formuláři ze spisu sp. zn. VS-17456/ČJ-2019-803110-KT.

49 Bod č. 72 standardu CPT o Pořizování záznamů a podávání zpráv o lékařských zjištěních o špatném zacházení.

50 Zpráva CPT z návštěvy ČR v roce 2014, bod 77, str. 41 až 42. Obecně pak na nízkou kvalitu vyplňovaných formulářů odkazuje ve svém standardu Pořizování záznamů a podávání zpráv o lékařských zjištěních o špatném zacházení.

51 Podle bodu č. 176 Istanbulského protokolu je pořízení fotodokumentace pro případné účinné vyšetřování esenciální.

52 Bod č. 74 standardu CPT o Pořizování záznam a podávání zpráv o lékařských zjištěních o špatném zacházení.

Bohužel, Vazební věznice Ostrava používá méně detailní záznamy o zranění. Z výše uvedených fotografií jednotlivých částí příslušných Záznamů o zjištění (oznámení) fyzického násilí, nejsou patrné například rozměry odřenin či pohmoždění, vybarvení hematomů atd. Chybí tak detailnější popis zranění, ze kterého by bylo možno dovodit rozsah zranění, stáří, tvar a další důležité poznatky, které by uvedený záznam měl pro případné trestní řízení obsahovat. Dobrou praxí je, že jednotlivé záznamy obsahovaly vyjádření samotného obviněného k věci.

Pro obsah detailnějšího popisu lze analogicky odkázat na tzv. Istanbulský protokol,⁵³ který například v případě popisu zranění kůže uvádí, že by záznam měl obsahovat umístění, symetrii, tvar, velikost, barvu, popis povrchu kůže a další.⁵⁴

Zranění by tak mělo být na předmětném formuláři popsáno vyčerpávajícím způsobem, doplněno o fotografii vyhotovenou při prohlídce zdravotnickým personálem. Oba podklady by tak měly sloužit pro lepší představu o zranění v případě, kdy by se následně postupovalo podle ustanovení trestního řádu.⁵⁵

Opatření:

- 6) Zapisovat lékařská zjištění vyčerpávajícím způsobem; předmětné záznamy musejí obsahovat hodnocení lékaře, zda mohla případná zranění vzniknout způsobem popsaným dotčenou osobou (průběžně).**
- 7) Při vyhotovování předmětného záznamu o zjištění (oznámení) fyzického násilí by měl zdravotnický personál vždy vyhotovit fotografii zranění, která se následně založí do zdravotnické dokumentace (průběžně).**

7. Cela vybavená monitorovacím systémem

Podle zákona o Vězeňské službě a justiční strážci České republiky, může VS ČR, je-li to nezbytné pro plnění jejich úkolů, pořizovat zvukové, obrazové nebo jiné záznamy osob a věcí nacházejících se v objektech a prostorách jí spravovaných a střežených.⁵⁶

CPT ve zprávách z návštěv jednotlivých zemí akcentuje výjimečnost a mimořádnost používání kamer na celách vězňených osob a významnost zásahu do práva na soukromí

53 Plným názvem Zásady pro účinné vyšetřování a dokumentaci mučení a jiného krutého, nelidského či ponižujícího zacházení nebo trestání. Tento dokument byl v roce 1999 předložen Vysokému komisaři OSN pro lidská práva a přijat jako oficiální, byť právně nezávazný dokument OSN, na jehož vytvoření se však podílelo více než 75 odborníků na právo, zdraví a lidská práva, dále také přes 40 různých organizací. Dokument je v anglickém jazyce dostupný na <https://www.ohchr.org/Documents/Publications/training8Rev1en.pdf>.

54 Bod č. 176 Istanbulského protokolu.

55 Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

56 Ustanovení § 21a zákona č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážci České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

takto sledovaných osob. Kamery nesmějí nahrazovat přítomnost personálu a musí být pravidelně a individuálně vyhodnocováno, zda dohled kamer má trvat.⁵⁷

Odborná literatura akceptuje používání kamer v místech omezení osobní svobody pouze jako výjimečný prostředek, a to ještě jako součást prevence špatného zacházení (kde je kamera, tam nedochází k napadení), anebo jako součást systému prevence sebepoškození.⁵⁸ Uvedené závěry se týkají používání kamer v policejních celách, nicméně nevidím důvod tyto závěry vztáhnout i na obviněné osoby ve vazbě.

Ve Vazební věznici Ostrava je součástí krizového oddělení cela č. 328. Ta je vybavena vnitřním kamerovým a audio systémem. Užívání této cely je blíže upraveno nařízením ředitele Vazební věznice Ostrava č. 21/2018, kterým se upravuje činnost příslušníků, při zajištění přímého dohledu a poslechu prostřednictvím uzavřeného kamerového a audio systému.

Obrázek č. 8 a 9: Krizová cela s monitorovacím systémem.

Uvedený vnitřní předpis také obsahuje informaci, že celu lze použít bez využívání monitorovacího zařízení pro jiný účel než ochranu před sebepoškozením.⁵⁹

57 Bod č. 60 zprávy CPT z návštěvy Itálie v roce 2012. Dostupné z: <https://rm.coe.int/168069727a>.

58 PENAL REFORM INTERNATIONAL. Video recording in police custody [online]. Association for the Prevention of Torture. 2015 [cit. 12. 5. 2018]. Dostupné z: https://www.apr.ch/content/files_res/factsheet-2_using-cctv-en.pdf.

59 Čl. 2 písm. d) nařízení ředitele Vazební věznice Ostrava č. 21/2018.

Podle nařízení ředitele věznice se do zmíněné cely umísťují zpravidla vězněné osoby, které svým jednáním vážným způsobem bezprostředně ohrožují sebe nebo jiného na zdraví, dále ti, kteří splňují podmínky pro umístění do krizové cely, případně do cely samostatného ubytování odsouzených.⁶⁰

Uvedený předpis dále upravuje, že pro umístění osoby do cely č. 328 s **využitím monitorovacího zařízení** musejí být splněny příslušné právní předpisy. V uvedeném ustanovení je odkazováno na § 11 řádu výkonu vazby, podle kterého lze umístit obviněného na zvláštní celu krizového oddílu, jestliže z důvodu svého duševního stavu ohrožuje sebe nebo okolí.⁶¹

Obrázek č. 10: Záznam z kamery směřující na toaletu. Oblast toalety je na záznamu zastíněna černým čtvercem (z důvodu tmavého oděvu zaměstnance Kanceláře byl tento čtverec posléze na fotografii zvyrazněn).

Osobně spatřuji legitimní důvod pro užití monitorovacího systému **pouze** u obviněných, u kterých je **důvodné podezření**, že by mohli svým jednáním ohrozit své vlastní zdraví či život. Osoby, které ohrožují své okolí, není důvod umísťovat na celu s aktivním monitorovacím zařízením, která má primárně sloužit k ochraně před sebepoškozením.

I když chápu, že Vazební věznici Ostrava nelze dále rozšiřovat, jelikož se nachází v centru města, tak nelze z důvodu kapacitních opatření využívat celu s monitorovacím systémem jinak než jako nástroj pro předcházení sebepoškození.

60 Čl. 1 nařízení ředitele Vazební věznice Ostrava č. 21/2018.

61 Čl. 2 písm. e) nařízení ředitele Vazební věznice Ostrava č. 21/2018.

Užití dané cely pro jiné účely je nepřijatelné, přičemž argumentace, že daný monitorovací systém není v takových případech zapnutý, je z pohledu práva na soukromí irelevantní. Jsem přesvědčena o tom, že pocit člověka umístěného pod kamerou je svou měrou zásahu do práva na soukromí srovnatelný v obou případech.

Opatření:

- 8) **Užívat celu s monitorovacím systémem pouze pro účel ochrany před sebepoškozením (průběžně).**

8. Ochrana před sebepoškozením

CPT ve svých zprávách⁶² upozorňuje, že výkon vazby může mít na člověka závažné dopady na psychiku, přičemž počet sebevražd mezi vazebně stíhanými bývá až několikanásobně vyšší než u vězňů ve výkonu trestu.⁶³ To umocňují i další dopady vazby jako například rozpad rodinných vazeb nebo ztráta zaměstnání či bydlení.

8.1 Soukromí při pohovorech

Věznice v současnosti zaměstnává čtyři psychology a má navázanu spolupráci s psychiatrem, který jednou týdně do věznice dochází. Věznice má dále pro snižování rizika sebevražedného chování u vězněných osob zpracován vnitřní předpis.⁶⁴ Z toho například vyplývá, že psycholog s každou obviněnou osobu provede úvodní rozhovor, a to do 24 hodin od jejího umístění do výkonu vazby. V případě nepřítomnosti psychologa zajistí tento kontakt zaměstnanec určený vedoucím oddělení výkonu vazby a trestu.⁶⁵ Podle tvrzení jednoho obviněného však takový rozhovor s určeným zaměstnancem neprobíhá v soukromí, tzn. rozhovoru je přítomna další osoba, přičemž z tohoto důvodu se výše uvedený obviněný údajně bál určenému zaměstnanci některé skutečnosti sdělit. Doporučuji tak, aby rozhovory s psychologem či k tomu určeným zaměstnancem **probíhaly vždy v soukromí, bez přítomnosti třetích osob.**

8.2 Evidence mimořádných událostí

V případě indikování rizika suicidálního jednání nebo jiné „krize“ u osoby přijaté do výkonu vazby postoupí psycholog či určený zaměstnanec tuto informaci, včetně návrhů vhodných opatření, bezprostředně vedoucímu výkonu vazby a trestu, v mimopracovní době službu konajícímu VISS, který neprodleně rozhodne o dalším postupu.⁶⁶

62 Výňatek z 26. obecné zprávy CPT dostupné na: <https://rm.coe.int/16808ef5b6>.

63 Výroční trestní statistiky Rady Evropy SPACE – Vězeňská populace, průzkum 2015, P/C-CP (2016) 6, 15. prosince 2016, tabulky 5.1 a 13.1. Dostupné na <https://www.coe.int/en/web/prison/space>.

64 Nařízení ředitele Vazební věznice Ostrava č. 6/2018, kterým se upravuje činnost krizového oddílu ve Vazební věznici Ostrava a stanoví postupy ke snižování rizika sebevražedného chování u vězněných osob.

65 Čl. 5 odst. 1 písm. a) nařízení ředitele Vazební věznice Ostrava č. 21/2018.

66 Čl. 5 odst. 1 písm. c) nařízení ředitele Vazební věznice Ostrava č. 21/2018.

Při systematické návštěvě pracovníci Kanceláře zjistili, že u jednoho z obviněných lékař při vstupní lékařské prohlídce dne 27. července 2018 doporučoval, aby byl dotýčný objednan k psychiatrovi. Totéž doporučil i psycholog dne 30. července 2018. Z objednávkové knihy sester vyplývá, že byl obviněný objednan k psychiatrovi na 1. srpna 2018. Přestože v knize není zaznamenáno, že by k vyšetření nedošlo, obviněný vyšetřen nebyl. To vyplývá jak ze záznamů ve zdravotnické dokumentaci, tak i z osobního rozhovoru s obviněným. Obviněný následně znovu k psychiatrovi objednan nebyl, načež se o 9 dnů později pokusil o sebevraždu.

Z dokumentace není přesně patrné, proč nebylo realizováno vyšetření dne 1. srpna 2018 a ani žádné další. Osobně však danou situaci považuji za pochybení, ke kterému v budoucnu nesmí docházet.

Výše popsaná situace navíc nebyla věznicí vedena jako mimořádná událost.⁶⁷ To bylo vedoucím oddělení výkonu vazby a trestu zdůvodněno tím, že dotýčný nebyl v ohrožení života. Jako mimořádná událost by bylo jednání kvalifikováno v případě, že by dotýčného například oživovali; hrozilo by vykrvácení, tedy dotýčný by byl v přímém ohrožení života.

Podle vnitřního předpisu VS ČR je mimořádnou událostí situace, která poškozují chráněné hodnoty nebo práva a oprávněné zájmy, kterými jsou život nebo zdraví osoby ve výkonu vazby.⁶⁸ Z citovaného ustanovení je tak patrné, že jako mimořádná událost by se mělo evidovat jednání, kterým obviněný ohrožuje své zdraví. Do takové kategorie nepochybně spadají i tzv. demonstrativní pokusy sebevraždy, jelikož i takovýto pokus může skončit smrtí osoby.

Opatření:

- 9) Zlepšit systém evidence nerealizovaných vyšetření tak, aby bylo možno zpětně dohledat, z jakého důvodu nebylo vyšetření provedeno, případně kdy bylo realizováno náhradní vyšetření (průběžně).**
- 10) Zlepšit vzájemnou komunikaci zdravotních pracovníků tak, aby měli přehled o neprovedených vyšetřeních (průběžně).**
- 11) Evidovat veškeré pokusy o spáchání sebevraždy jako mimořádné události (průběžně).**

9. Zmírněná vazba

Za splnění požadavků stanovených zákonem o výkonu vazby a řádem výkonu vazby je možné obviněného umístit do oddělení výkonu vazby se zmírněným režimem. V tomto oddělení se nachází ubytovací prostor se sociálním a kulturním zařízením, v němž

⁶⁷ Ve smyslu nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 43/2018, o mimořádných událostech ve Vězeňské službě České republiky.

⁶⁸ Ustanovení § 2 písm. a) bod. 1 NGŘ o mimořádných událostech.

se obvinění mohou v určeném čase volně pohybovat a stýkat se s dalšími obviněnými.⁶⁹ Jedná se o projev principu humanizace, jehož důsledkem je mimo jiné snížení intenzity zátěžových situací vyplývajících z uvěznění.⁷⁰ Podle řádu výkonu vazby by měl být zmírněný režim primárně vytvářen pro mladistvé⁷¹ a podle zákona o výkonu vazby také pro cizince,⁷² jestliže to podmínky ve věznici umožňují.

V navštívené věznici měl každý z vazebních oddílů vyhrazenou část pro zmírněnou vazbu. Ta byla realizována tak, že část patra byla od zbytku oddělena mříží. V určitých časech se daná mříž uzamkla, a obvinění se tak mohli pohybovat mimo cely v dané části chodby, která například ústila na kulturní místnost či sprchu. V odůvodněných případech na základě žádostí obviněných může být doba volného pohybu ve večerních hodinách prodlužována (především při konání významných sportovních a kulturních událostí).

I. oddělení			
V1A	08.00 – 11.00	V1B	14.00 – 17.30
	13.00 – 17.30		19.30 – 21.00
	19.30 – 21.00	navíc so+ne	08.00 – 11.00
II. oddělení			
V2A	08.00 – 11.00		
	13.00 – 17.30		
	19.30 – 21.00		
III. oddělení			
V3A	08.00 – 11.00	V3B	14.00 – 17.30
	13.00 – 17.30		19.30 – 21.00
	19.30 – 21.00	navíc so+ne	08.00 – 11.00
IV. oddělení			
V4C	13.00 – 14.30		
	19.30 – 21.00		

Obrázek č. 11: Časy zmírněných vazeb na jednotlivých patrech, přičemž 4. oddělení je určeno pro ženy.

Z výše uvedeného rozpisu je patrné, že jak v roce 2009, tak i při současné návštěvě bylo zjištěno, že ženy mohou využít zmírněnou vazbu pouze 3 hodiny denně. Uvědomuji si, že rozšíření doby naráží na organizační překážky (například navádění dalších vězněných osob). Uvítala bych však, kdyby se i do budoucna věznice snažila uvedený čas pro zmírněnou vazbu žen rozšířit.

69 Ustanovení § 8 odst. 2 zákona o výkonu vazby.

70 FISCHER, Slavomil, ŠKODA, Jiří: Sociální patologie. Závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení. 2. vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2014, ISBN 978-80-247-5046-0, s. 203.

71 Ustanovení §73 odst. 2 řádu výkonu vazby.

72 Ustanovení § 28 zákona o výkonu vazby.

Na III. oddělení ústily do prostoru zmírněné vazby dveře tří cel, nicméně volnou vazbu využívaly ještě další dvě cely. Tyto dvě cely byly propojeny průchodem s celou, která ústila do zmírněné vazby. V době volného pohybu byly vstupní dveře uvedených dvou cel zamknuty a obvinění procházeli do prostoru volné vazby přes třetí celu.

V tomto ohledu se mi jeví jako problematické nedostatečné zajištění soukromí obviněných, kteří mají lůžka v průchozí cele. Většinu dne nemají klid kvůli obviněným procházejícím touto místností. Tímto se pro ně z možnosti využívat výhod zmírněného režimu může stát obtěžující povinnost, kterou musejí strpět.

Obrázek č. 12: Fotografie průchodu mezi celami.

Při návštěvě bylo zjištěno, že někdy do příslušných cel obvinění nechtějí z důvodu celodenního kontaktu s větší skupinou obviněných. Jiní obvinění zase uváděli, že jim uvedený režim nevadí, jelikož na dané cely jsou umísťovány nekonfliktní osoby.

I když taková situace nebyla během návštěvy zaznamenána, doporučuji věznicí, aby na dané cely nebyli umísťováni ti obvinění, kteří by vznesli stížnost z důvodu ztráty soukromí, a to ani z kapacitních důvodů.

Materiální podmínky

Vazba je zajišťovacím institutem trestního práva, jehož primárním účelem je dočasné zajištění osoby pro některý z vazebních důvodů. Vazba nemá sankční ani výchovnou funkci (neusiluje o resocializaci obviněného), rovněž **nepredikuje spáchání trestného činu ze strany obviněného** (princip presumpce nevinny).⁷³

Podmínky ve vazbě nesmějí ponižovat lidskou důstojnost obviněného.⁷⁴ Evropská vězeňská pravidla dále (vedle respektu k lidské důstojnosti) zdůrazňují zajištění co možná největšího soukromí obviněných, přičemž ubytování musí odpovídat zdravotním a hygienickým požadavkům s patřičným ohledem na klimatické podmínky, zejména s ohledem na plošnou výměru, počet metrů krychlových vzduchu, osvětlení, vytápění a větrání.⁷⁵

Jak Evropská vězeňská pravidla, tak i Nelson Mandela Rules zdůrazňují, že je nutné co nejvíce přiblížit život ve věznici pozitivním aspektům života na svobodě.⁷⁶

10. Cely

10.1 Světlo

Podle řádu výkonu vazby musejí být cely denně dostatečně větrány a osvětlovány podle obecně platných norem.⁷⁷ Zákon výkonu vazby dále uvádí, že do cely musí být zavedeno elektrické osvětlení.⁷⁸ Ve všech prostorách, v nichž mají vězni žít, pracovat nebo se shromažďovat, musejí být dostatečně velká okna, aby vězni mohli za normálních okolností při denním světle číst nebo pracovat.⁷⁹ Umělé osvětlení musí být natolik dostatečné, aby si vězni při práci či četbě nepoškozovali zrak.⁸⁰

Zaměstnancům Kanceláře se některé cely zdály (subjektivně) nedostatečně prosvětlené denním světlem. Na uvedené si stěžovali i někteří obvinění. To bylo ostatně zmiňováno i v minulé zprávě ze systematické návštěvy Vazební věznice Ostrava z roku 2009. Problémem je architektura historické budovy, která v některých celách neumožňuje průnik

73 JELÍNEK, Jiří. Trestní právo procesní: podle stavu k 1. 3. 2018. Praha: Leges, 2018 (Leges). ISBN 978-80-7502-278. Str. 322 až 323.

74 Ustanovení § 2 zákona o výkonu vazby. Obdobně také bod 1 Nelson Mandela Rules (volným překladem tzv. Pravidla Nelsona Mandely). Jedná se o poslední revizi nezávazných Standardních minimálních pravidel pro zacházení s vězni, které vznikly na půdě OSN. Dostupné na https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/GA-RESOLUTION/E_ebook.pdf.

75 Bod 18.1 EVP. Obdobně také bod č. 13 Nelson Mandela Rules.

76 Bod č. 5 EVP. Bod č. 5.1 Nelson Mandela Rules.

77 Ustanovení § 14 odst. 2 řádu výkonu vazby.

78 Ustanovení § 9 zákona o výkonu vazby.

79 Bod. 18.2 EVP.

80 Bod. 14 písm. b) Nelson Mandela Rules.

dostatku denního světla. Nedostatek přirozeného denního osvětlení je však průkazně jedním z psychohygienických stresorů, které negativně působí na chování a psychiku obviněného.

Tyto nežádoucí podmínky by měly být alespoň nahrazeny kvalitním umělým osvětlením. I to však bylo v některých celách subjektivně hodnoceno jako slabé, kdy například dva obvinění uvedli, že se jim při uvedeném osvětlení špatně čte.

Jelikož jsou výše popsané závěry učiněné na základě subjektivního hodnocení, doporučuji věznic, aby nechala příslušným orgánem⁸¹ provést opětovné měření, zda umělé osvětlení v celách odpovídá platným právním normám.

10.2 Sanitární zařízení

Evropská vězeňská pravidla stanoví, že vězni musejí mít přístup k hygienickým zařízením, která jsou zdravotně nezávadná a respektují právo na soukromí, a že všechny části věznice musejí být stále udržovány v dobrém technickém stavu a čistotě.⁸² Současně se stavebně-technickým řešením oddělení sanitárního zařízení je třeba také zajistit jeho účinné odvětrávání. Rovněž je nutné, aby v této souvislosti byla zachována lidská důstojnost osob.⁸³

Na standardních celách byla toaleta oddělena od zbytku místnosti kovovou zástěnou s posuvnými dveřmi, která byla přiměřeně vysoká.

Obrázek č. 13: Oddělení toalety od zbytku cely

81 Ministerstvo spravedlnosti.

82 Ustanovení odst. 19.1 a 19.3 EVP.

83 Ustanovení čl. 10 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

I přes skutečnost, že se jedná o vhodnější oddělení toalety od zbytku standardní cely než v některých jiných věznicích (kde jsou stále využívány naprosto nevyhovující nízké plastové závěsy), musím konstatovat, že dané řešení stále neodpovídá mezinárodním standardům. Ty požadují, aby toaleta cely byla vybavena i účinným odvětráváním. Doporučila bych tak věznicí, aby při budoucích stavebně-technických úpravách cel tento nedostatek odstranila.

Ve věznicí byly také tzv. přírůstkové cely, kam se umísťovali nově nastoupivší obvinění. Podle zaměstnance VS ČR jsou obvinění na této cele zpravidla do druhého dne, než jsou umístěni na standardní celu (výjimku může tvořit víkend, pokud obviněný nastoupí v pátek).

Obrázky č. 14 a č. 15: Fotografie přírůstkové cely

Přestože lze obecně říci, že cely byly ve věznicí vybaveny odpovídajícím způsobem. Z fotografie je patrné, že přírůstkové cely takové úrovně nedosahovaly. Toaleta byla od zbytku místnosti nedostatečně oddělena, a nevyhovovala tak požadovaným standardům (viz výše). Je třeba poznamenat, že přírůstková cela je první místnost, do které je obviněný ve věznicí umístěn. Považuji proto za vhodné, aby působila „civilnějším“ dojmem, jako je tomu v současnosti u standardních cel.

Opatření:

- 12) Vybavit tzv. přírůstkové cely modernějším vybavením a upravit vhodně oddělení sanitárního zařízení od zbytku cely (do 1 roku).**

11. Oděv

11.1 Zajištění oděvu věznicí

Obviněný má právo používat ve výkonu vazby svůj vlastní oděv, prádlo a obuv, pokud jsou splněny podmínky hygienické a estetické nezávadnosti a je zajištěna výměna tohoto oblečení. V případě, že nejsou splněny uvedené podmínky, oblečení obviněného se

odevzdá do úschovy a obviněný je povinen používat vězeňský oděv, prádlo a obuv,⁸⁴ přičemž musí dbát o jejich čistotu a udržovat je ve stavu způsobilém k řádnému užívání.⁸⁵ Oděv poskytnutý věznicí nesmí v obviněných vyvolávat pocity ponížení či degradace.⁸⁶ Jestliže se obviněný účastní úkonů mimo věznici, tak mu je za tímto účelem jeho vlastní oblečení vydáno, a pokud nemá vhodné oblečení, tak správa věznice dotyčným oděv zapůjčí,⁸⁷ přičemž se nesmí jednat o stejnokroj odsouzeného vězně.⁸⁸

Obvinění mají ve věznici (mimo venkovní oděv) k dispozici triko, kalhoty, pyžamo a mikinu. Ohledně spodního prádla obvinění muži uváděli, že na jeden týden jim jsou poskytnuty dvojce trenky a dvojce ponožky. Obviněné ženy uváděly troje kalhotky na týden, a to údajně bez ohledu na menstruační cyklus.⁸⁹ Podprsenky věznice vydávala ženám ve dvou kusech, přičemž u ponechání vlastní podprsenky volila věznice benevolentnější přístup.

Takové množství spodního prádla na týden neumožňuje obviněným být v čistém oblečení, což může vést k pocitu určitého ponížení a nekomfortu, který není v moderní společnosti akceptovatelný.

Je třeba mít také na paměti, že přestože obvinění mají oblečení na sportování, nemají na tuto aktivitu vyhrazeno spodní prádlo. Rovněž tímto není brán ohled na hygienické nároky menstruuujících obviněných žen. Věznice by měla obviněným poskytovat jeden kus spodního prádla a jeden pár ponožek na každý den v týdnu a alespoň dvě trika na týden.

Opatření:

- 13) Poskytovat obviněným týdně minimálně sedm kusů ústavního spodního prádla a ponožek a dvě trika (průběžně).**

11.2 Kombinace ústavního a vlastního oděvu

Podle nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky nosí obvinění ke svrchnímu vězeňskému ošacení vlastní nebo vězeňské spodní prádlo, vlastní nebo vězeňské ponožky a vězeňskou obuv, přičemž mohou nosit vlastní pantofle.⁹⁰

Z rozhovorů jak s personálem, tak s obviněnými vyplynulo, že nelze kombinovat ústavní a vlastní oděv (například mít jen vlastní spodní prádlo). To však bylo kritizováno ještě mým předchůdcem ve Zprávě z návštěv vazebních věznic z roku 2010, protože pro takovou praxi není „žádný důvod, pakliže je splněna podmínka hygienické a estetické nezávadnosti a [je]

84 Ustanovení § 12 zákona o výkonu vazby.

85 Ustanovení § 30 odst. 1 řádu výkonu vazby.

86 Bod 20.1 a 20.2 EVP. Obdobně také bod č. 19 Nelson Mandela Rules.

87 Ustanovení § 31 řádu výkonu vazby.

88 Bod 97.2 EVP.

89 Podle nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 6/2012, o vystrojování obviněných, odsouzených a chovanců, má věznice obviněnému muži poskytnout jedno tričko s krátkým rukávem, jedny kalhoty, dvojce ponožky, dvojce trenýrky, u obviněných žen pak troje kalhotky a dvě podprsenky.

90 Bod 1 přílohy č. 2 nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 6/2012.

zajištěna výměna vlastního oděvu na vlastní náklady“.⁹¹ Umožnění kombinace vlastního prádla a erárního oděvu nijak nezvyšuje náklady věznice, naopak by je změna přístupu mohla snížit, protože by věznice musela zajišťovat praní menšího množství oblečení.

Opatření:

14) Umožňovat kombinování vlastního a ústavního oděvu (průběžně).

11.3 Výměna vlastního oděvu

Řád výkonu vazby stanoví, že obvinění mohou nosit svůj vlastní oděv pod podmínkou, že jeho výměna bude zabezpečena nejméně jednou týdně.⁹² Z rozhovoru s obviněnými bylo zjištěno, že pokud výměna vlastního oděvu připadá na den svátku či jiného dne pracovního klidu, musejí si zajistit výměnu o den dříve. Jsem toho názoru, že takový postup věznice je v rozporu jak se zásadou vstřícnosti,⁹³ tak i s obecnými principy počítání lhůt,⁹⁴ podle kterých, případně-li konec lhůty na svátek či den pracovního klidu, je posledním dnem lhůty nejbližší příští pracovní den. Výměna prádla by tak měla být stanovena až na následující den po svátku či jiném dnu pracovního klidu.

Státní zastupitelství údajně věznici sdělilo, že provedení výměny jednou za týden znamená jednou za sedm dnů. Tedy, že lhůta končí dnem, který se označením shoduje se dnem, kdy došlo ke skutečnosti určující počátek lhůty. Uznávám, že jazykový výklad připouští jak restriktivní, tak i extenzivní interpretaci daného ustanovení. V takovém případě je třeba hledat smysl a účel daného ustanovení prostřednictvím teleologického výkladu, kdy tento typ interpretace je dlouhodobě preferován Ústavním soudem.

Je nepochybné, že dané ustanovení cílí na dodržení určitého hygienického standardu, resp. aby obvinění chodili v čistém oděvu. V případě, že by se výměna prádla opozdila o několik dnů při striktním dodržování sedmidenní lhůty, tak pak bude obviněný nucen nosit ústavní oděv, který obsahuje například nižší počet kusů spodního prádla.⁹⁵ Tím hygienický standard v rámci sledované věznice nepochybně klesne. V této souvislosti lze také uvést, že vyžadovaný počet kusů jedné týdenní sady vlastního oděvu se napříč věznicemi různí. Jsem tedy přesvědčena, že striktně formalistický přístup není vhodný a přikláním se spíše k výkladu, že postačí, aby výměna jedné týdenní sady vlastního oděvu proběhla v průběhu následujícího kalendářního týdne.

91 Zpráva z návštěv vazebních věznic z roku 2010, str. 20. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/ochrana_osob/2010/Vazebni_veznice_2010.pdf.

92 Ustanovení § 29 odst. 2 řádu výkonu vazby.

93 Ustanovení § 4 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů.

94 Například ustanovení § 607 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů; ustanovení § 40 odst. 1 písm. c) správního řádu; ustanovení § 60 odst. 3 trestního řádu a další.

95 Věznice pro pravidelnou výměnu vlastního prádla vyžaduje – košile nebo tričko 2 ks, ručník 2 ks, trenýrky nebo slipy 7 ks, kalhotky 7 ks, kapesník látkový 3 ks až 1 sada papírových, ponožky 7 párů, pyžamo komplet 1 ks, tepláková souprava 1ks. Přičemž se požaduje, aby výměna byla kompletní podle výše stanoveného počtu kusů. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/vazebni-veznice-ostava/o-nas/vykon-vazby/donaska-civilniho-pradla-obvinenym/>.

Několik obviněných si také stěžovalo na logistické potíže, se kterými se v souvislosti s výměnou vlastního oděvu musejí potýkat. Podle právních předpisů mohou obvinění přijímat návštěvu pouze jednou za 14 dnů, při níž k výměně prádla může dojít. Druhý týden si musejí výměnu zajistit pomocí balíčku či osobní donáškou do věznice. V případě, že obviněný dostane od svých blízkých prádlo, které by pokrývalo jeho potřeby na dva týdny, nic to z pohledu věznice nemění na tom, že výměnu prádla si má zajistit každý týden, přestože má čisté oblečení na týdny dva.

Tento přístup považuji za nelogický a zbytečně formalistický. Účelem ustanovení je to, aby obvinění chodili v čistém oblečení, což by bylo dodrženo i tak, že by obvinění dostali oblečení na dva týdny místo jednoho. V opačném případě se jedná o systém, který velmi zatěžuje blízké obviněných. Podle hodnocení zaměstnanců Kanceláře jsou přítom skříňky na celách dostatečně velké pro uskladnění dvou týdenních sad vlastního oděvu.

Obrázek č. 16: Skříň na cele pro dva obviněné.

Domnívám se, že je možné vytvořit pravidla na výměnu vlastního prádla vězňů, jež budou méně logisticky náročná pro blízké obviněných. Výše uvedené ustanovení řádu výkonu vazby stanoví, že obviněný používá po dobu vazby zpravidla vlastní oděv, prádlo a obuv. Aby k tomuto mohlo dojít, je nezbytná vstřícnost věznice při nastavování pravidel.

Opatření:

- 15) Umožňovat obviněným výměnu dostatečného množství vlastního oblečení i jen jednou za dva týdny (průběžně).**

11.4 Praní oděvu

Pokud to podmínky věznice umožňují, může věznice obviněnému zabezpečit na jeho náklady vyprání jeho vlastního oblečení.⁹⁶

Kladně hodnotím, že Vazební věznice Ostrava umožňuje, aby si obviněný mohl nechat vyprat prádlo bez limitu množství a četnosti. Služba je zpoplatněna podle aktuálního ceníku. Tento ceník je každý rok aktualizován vzhledem k vývoji cen energií a výše platu odsouzených. Cena za vyprání a vyžehlení prádla v roce 2019 činí 82 Kč včetně DPH za 1 kg prádla a 106 Kč včetně DPH za vyprání a vyžehlení 5 kg prádla.

Z důvodu zpoplatnění však údajně službu mnoho obviněných nevyužívá. Pro nemajetné osoby tak uvedená služba může být finančně nedostupná. Uvítala bych, kdyby si obvinění mohli vyprat prádlo zdarma, a to přímo sami na vazebním oddílu. Tím by se služba zpřístupnila všem osobám ve vazbě, přičemž by takové opatření mělo kladný vliv na samoobslužnou činnost obviněných.

⁹⁶ Ustanovení § 30 odst. 1 řádu výkonu vazby.

Průběh dne obviněného

12. Režimová opatření

Jak už bylo uvedeno v předchozím bodě, život ve věznici by se měl co nejvíce podobat životu na svobodě, tím spíše u osob neodsouzených ve vazbě. Omezení ukládaná obviněným by tak měla být nezbytném rozsahu a úměrná legitimnímu účelu, pro který byla uložena.⁹⁷

Ve vnitřním řádu věznice je uvedeno, že při vstupu zaměstnance věznice do cely přítomný obviněný v době od budíčku do večerky povstane, nebrání-li tomu jeho zdravotní stav.⁹⁸ Tato povinnost nemá legitimní oporu v právních předpisech. Jde tedy o povinnost vyžadovanou nad rámec zákona. Již v minulosti jsem vyjádřila názor, že tato povinnost vychází z dřívějšího pojetí VS ČR jako vojenského útvaru a v současné době je nepřiměřená.⁹⁹

Opatření:

- 16) Upustit od povinnosti odsouzených povstat při vstupu příslušníka do cely a v tomto smyslu upravit vnitřní řád věznice (do 6 měsíců).**

13. Hygiena

13.1 Sprchování

Obvinění by měli mít možnost se osprchovat v teplé vodě, pokud možno denně, nejméně však dvakrát týdně.¹⁰⁰ Minimální standard dvou osprchování týdně stanoví rovněž i vyhláška,¹⁰¹ která i samotným obviněným ukládá povinnost dodržovat zásady hygieny.¹⁰²

Obviněným ve věznici bylo obecně umožněno sprchování dvakrát týdně po dobu přibližně šesti minut. Výjimku tvoří například sportovní aktivity. Někteří obvinění na zmírněné vazbě mají více času na využívání sprchy, protože k ní mají v době volného pohybu stále přístup.

I přes to se domnívám, že by bylo vhodné, aby se mohli obvinění sprchovat vícekrát týdně a po delší dobu. Uznávám, že řád výkonu vazby hovoří o sprchování dvakrát týdně, nicméně tento počet stanovuje jako minimálně nutný. Stejně tak i Evropská vězeňská pravidla doporučují denní teplou sprchu. Vzhledem k tomu, že denní sprchování je

97 Bod 3 EVP.

98 Čl. 21 odst. 1 vnitřního řádu Vazební věznice Ostrava.

99 Zpráva ze systematických návštěv veřejného ochránce práv – Věznice 2016, s. 43. Dostupné z: http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/ochrana_osob/ZARIZENI/Veznice/Veznice-2016.pdf.

100 Bod 19.4 EVP.

101 Ustanovení § 36 odst. 1 řádu výkonu vazby.

102 Ustanovení § 21 odst. 6 písm. g) zákona o výkonu vazby.

standardem běžné populace, se mi současná četnost sprchování v navštívené věznici jeví (až překvapivě) malá.

Rovněž se domnívám, že délka intervalu, po který teče teplá voda ve sprše je příliš krátká (což potvrzovali i někteří obvinění). Šest minut jistě stačí k rychlému opláchnutí, avšak v případě, že se obviněný může sprchovat pouze dvakrát týdně, je otázkou, jestli má podmínky pro dodržování zásad hygieny. Poukazuji na to, že obviněné ženy mají mnohdy dlouhé vlasy, k jejichž umytí je potřeba více času.

Ve zprávě z roku 2009 je uvedeno, že sprchování probíhalo u obviněných dvakrát týdně po dobu 8 minut.¹⁰³ Jsem přesvědčena o tom, že hygienické standardy ve věznicích by se měly zvyšovat než snižovat, proto by věznice měla nastavit zpět délku intervalu sprchování **minimálně** na 8 minut, jak tomu bylo téměř před deseti lety.

Některé obviněné ženy uvedly, že jim není umožněno sprchovat se častěji v období menstruace. Toto tvrzení nebylo od zaměstnanců věznice potvrzeno ani vyvráceno. Uvítala bych, kdyby byli příslušní pracovníci o nutnosti¹⁰⁴ poskytnout obviněným ženám v době menstruace častější sprchování opětovně informováni.

Dále bych uvítala, aby obviněným bylo ve sprchách zajištěno dostatečné soukromí tak, aby nebyli vystaveni zraku dalších obviněných.

Opatření:

17) Zavést častější a delší sprchování všech obviněných (do 6 měsíců).

13.2 Poskytování toaletního papíru

Podle nařízení generálního ředitele VS ČR se má toaletní papír poskytovat podle skutečné potřeby minimálně jedenkrát měsíčně.¹⁰⁵ Formulaci této části ustanovení navrhol můj předchůdce již ve zprávě z návštěv vazebních věznic z dubna 2010, která reagovala na problém s nedostatečným množstvím poskytovaného toaletního papíru obviněným.¹⁰⁶

Od některých obviněných byly zaznamenány stížnosti, že jim věznice poskytuje pouze jednu ruličku toaletního papíru na měsíc, přičemž ne vždy při jejím spotřebování dostanou na žádost další. Zaměstnanci věznice uvedli, že pokud toaletní papír je naskladněn, pak obviněnému další kus na žádost poskytnou. Údajně se již v minulosti stalo, že toaletní papír naskladněn nebyl.

Domnívám se, že uvedené minimální množství objektivně nemůže postačit žádné osobě.

103 Bod č. 19 Zprávy z návštěvy Vazební věznice Ostrava str. 6.

104 Bod 19.1 EVP.

105 Ustanovení § 16 odst. 3 NGR č. 6/2012.

106 Zpráva z návštěv vazebních věznic z roku 2010, str. 23.

Opatření:

- 18) Poskytovat obviněným minimálně dva kusy toaletního papíru na měsíc, přičemž v případě potřeby musí věznice poskytnout obviněnému na vyžádání další (do 3 měsíců).**

14. Strava

Obviněným má být poskytována strava v souladu s ustanoveními relevantních právních předpisů.¹⁰⁷ Podávání stravy by mělo probíhat tak, aby byla zajištěna důstojnost obviněných.¹⁰⁸

Obrázek č. 17: Strava naservírovaná v červených plastových talířích.

Ve věznici je strava obviněným poskytována z plastových talířů. To považuji za vyšší standard než tzv. plastové tablety, které se užívají často v jiných věznicích. Obvinění však konzumovali stravu pomocí kovové lžice, což považuji za nedůstojné, a to i přes skutečnost, že ve věznici byla možnost zakoupení plastového příboru ve vězeňské kantýně.

Opatření:

- 19) Poskytovat obviněným kovový příbor, pokud to u konkrétních obviněných nepředstavuje bezpečnostní riziko (do 3 měsíců).**

¹⁰⁷ Ustanovení § 11 zákona o výkonu vazby a ustanovení §§ 27 a 28 řádu výkonu vazby, dále rozvedené nařízením generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 30/2014, o stravování ve Vězeňské službě České republiky.

¹⁰⁸ Ustanovení § 2 zákona o výkonu vazby.

15. Vycházky

Obvinění mají právo se každý den účastnit minimálně hodinové vycházky, která může být omezena nebo zrušena pouze za určitých podmínek.¹⁰⁹ Výbor CPT zastává názor, že by vycházkové dvory měly být přiměřené k velkému počtu obviněných, kteří by při vycházkách měli mít možnost vykonávat fyzickou aktivitu.¹¹⁰

Ve Vazební věznici Ostrava byly vycházky pro obviněné ženy realizovány na střeše budovy. Muži pak měli samostatné vycházkové dvory ve vnitřním komplexu věznice. Do vycházkových dvorů odvádějí zaměstnanci VS ČR obviněné po celách (zpravidla dvě až čtyři osoby).

Obrázek č. 18 a č. 19: Pohled na vycházkový dvůr pro ženy.

Hlavní vycházkový dvůr pro obviněné ženy působil upraveně a vzdušně, což vítám. Již v reakci na zprávu z roku 2009 bylo věznicí uvedeno, že nevýhodou střešního vycházkového dvora je nemožnost hraní například míčových her, kdy by mohlo dojít k poškození střešní krytiny, čímž by v době nepříznivého deštivého počasí mohlo zatékat do cel umístěných pod střešou na 5. podlaží.¹¹¹ Přesto bych uvítala, kdyby věznice na daném vycházkovém dvoře umožňovala nějaké sportovní aktivity, aby se vycházka neomezovala na pouhé korzování v prostoru.

Po straně hlavní části se nacházely další dva menší vycházkové dvory, které se údajně podle personálu věznice skoro nevyužívají, pouze ve výjimečných případech. Ve všech vycházkových dvorech byl minimálně jeden přístřešek, avšak nikdy pod ním nebyla umístěna lavička, přičemž ta by se měla nacházet také pod přístřeškem, aby mohla být využita i v případě nepříznivého počasí. Na jednom z menších dvorů lavička nebyla vůbec.

109 Ustanovení § 18 odst. 2 zákona o výkonu vazby.

110 Bod 58 Zprávy CPT z návštěvy ČR v roce 2014.

111 Bod 21 vyjádření Vazební věznice Ostrava ze dne 7. dubna 2010, sp. zn. VS 51/1/2010-31/Všeob/000.

Vycházky pro muže se realizovaly (mimo jiné) v paprskových koridorech. Uvedený prostor byl vybaven hrazdami pro posilování a návodem na jejich používání. Část vycházkových dvorů byla zastřešena. Stejně jako u vycházkového dvoru pro obviněné ženy byly i na tomto dvoře umístěny lavičky mimo zastřešenou plochu.

Obrázek č. 20 a č. 21: Pohled na vycházkové dvory pro muže.

Některé vycházkové dvory působily stísněným dojmem (viz obrázek vlevo nahoře). Do takových prostor by věznice měla navádět maximálně dvě osoby, primárně však využívat větších vycházkových dvorů (viz obrázek vpravo nahoře). Osobně bych doporučila propojit více užších vycházkových koridorů, aby tak vznikl adekvátní prostor pro vycházku obviněných. Naproti tomu vítám vycházkový dvůr pro zmírněnou vazbu, kde je možnost využití stolu na ping-pong.

Obrázek č. 22: Vycházkový dvůr pro zmírněnou vazbu.

Obvinění také uvedli, že většinou jim vycházka netrvá celou hodinu, standardně cca 20 až 30 minut. Údajně se jich zaměstnanci VS ČR ptají, jestli jim daná doba postačuje, že mají ještě mnoho cel na navedení. Někteří obvinění uvedli, že jim daná doba stačí, jiní říkali, že by občas zůstali i déle, ale údajně se to bojí říct zaměstnancům VS ČR. Podle zákona o výkonu vazby má obviněný právo na nejméně hodinovou vycházku denně.¹¹² Tím, že se zaměstnanci VS ČR obviněných dotazují, mohou vytvářet neúmyslný tlak. Žádost o zkrácení vycházky by tak měla vycházet pouze ze strany obviněného.

Opatření:

- 20) Umístit lavičky na vycházkových dvorech pod přístřešek (do 6 měsíců).**
- 21) Nainstalovat lavičky i do menšího vycházkového dvora na střeše budovy, jestliže se využívá (do 3 měsíců).**
- 22) Dodržovat stanovenou dobu vycházek; vycházku zkracovat jen tehdy, pokud o to obviněný sám požádá (průběžně).**
- 23) Umožnit ženám sportovní aktivity na střešním vycházkovém dvoře (průběžně).**

16. Aktivity

Všichni obvinění by měli mít možnost trávit minimálně osm hodin denně mimo svou celu, přičemž by měli tento čas využívat k různým smysluplným aktivitám.¹¹³ Těmi by měly být sportovní, kulturní či jiné volnočasové aktivity.¹¹⁴ Podle CPT by měl mít obviněný možnost návštěvy bez dohledu.¹¹⁵ CPT opakovaně uvádí, že obvinění by měli trávit rozumnou část dne (čili osm či více hodin) mimo své cely při smysluplné činnosti různorodé povahy.¹¹⁶

Ve Vazební věznici Ostrava si mohou nově nastoupivší obvinění vybrat, jaké aktivity preferují. K tomu slouží jednoduchý formulář s vypsáním druhů aktivit. Když se však zaměstnanci Kanceláře následně dotazovali obviněných, kteří byli ve vazbě již delší dobu, na to, zda ví, jaké aktivity věznice nabízí, většina odpověděla, že při příjmu zaškrtávali své preference na formuláři od věznice, ale že v současnosti neví, co všechno mohou využívat. Někteří obvinění říkali, že seznam aktivit je možná součástí vnitřního řádu. Zaměstnanci tam však takovou informaci nenalezli. Bylo by vhodné, aby obvinění měli stále dostupný seznam aktivit, na které by se mohli hlásit.

112 Ustanovení § 18 odst. 2 zákona o výkonu trestu.

113 Bod. 57 Zprávy CPT z návštěvy ČR v roce 2014.

114 Ustanovení odst. 27.6 Evropských vězeňských pravidel.

115 Bod. 101 Zprávy CPT z návštěvy ČR v roce 2014.

116 Výňatek z 26. zprávy CPT bod 58.

Oblast preventivně výchovných programů:	
Pracovní aktivity (zpravidla úklidy)	
Projekce (zpravidla pro ML)	
Drogová prevence – Semafor (zpravidla pro ML)	
Nizkoprahové protidrogové poradenství	
Svět bez drog je krásný	
Duchovní činnost	
Progresivní relaxace a autogenní trénink	
Stimulační hry (zpravidla pro ML)	
Oblast zájmových programů:	
Kroužek PC	
Hudební kroužek (hra na klávesy, kytaru, zobcovou flétnu, poslech CD)	
Čtenářský kroužek - knihovna	
Filmový klub a televizní klub (TV, DVD)	
Kroužek společenských her	
Volné aktivity (kulečnick, šipky, stolní fotbal apod.)	
Diskusní fórum	
Šachový kroužek	
Karetní kroužek	
Kroužek tvořivosti (zpravidla pro ML)	
Oblast sportovních programů:	
Sportovní činnosti (kondiční cvičení, florbal, stolní tenis aj.)	
Stolní tenis	
Oblast vzdělávacích programů:	
Doučování znalostí ZŠ (zpravidla pro ML)	
Člověk a jeho svět (vzdělávací programy z oblasti - Dějepis, Zeměpis, Přírodopis, Život kolem nás)	
Etiketa (vzdělávací programy z oblasti utváření zásad společenského chování)	
Otázky a odpovědi (vzdělávací program formou zábavné hry – ČR, Evropa, Svět, Český film aj.)	
Studovna (vzdělávací program z oblasti rozvoje všeobecných znalostí)	

Pozn.: v případě zájmu křížkem označit ve volném políčku aktivitu
jen (zpravidla) pro ML - jen (zpravidla) pro věkovou kategorii mladiství

Obrázek č. 23: Fotografie formuláře, ve kterém obvinění zaškrťávají jednotlivé aktivity při vstupním filtru.

Obvinění si mohou na celu půjčit stolní hry, což bylo během návštěvy hojně využíváno. Dále je možno na oddělení využívat kulturní místnosti, k tomu však obvinění uváděli rozdílnou frekvenci využívání (od každodenního využívání až po návštěvu jednou týdně). Na oddělení je také posilovna, kterou údajně obvinění využívají přibližně jedenkrát týdně. Více obviněných však uvedlo, že čas strávený na kulturní místnosti záleží na zaměstnancích VS ČR, přičemž když potřebují během sledování televize na toaletu, zaměstnanci věznice je odvedou zpět na celu, ale už ne zpět na kulturní místnost. Pokud obviněný potřebuje jít na toaletu, nesmí na něj být vyvíjen nepřímý tlak tím, že následně již nebude přiveden z cely zpět.

Obvinění, kteří nebyli na zmírněné vazbě, uváděli, že jsou prakticky většinu času na cele. U některých obviněných byl patrný nedostatek aktivit a nuda.

Vazební věznice Ostrava má vytvořen vlastní přehled aktivit, což není běžné a tuto náročnou administrativní práci oceňuji. Z uvedeného přehledu vyplývá, že mladiství mají téměř každý den nějakou aktivitu, nejčastěji sledování televize. K tomu mají přibližně 3 hodiny týdně jiné aktivity (Etiketa, Člověk a jeho svět, Semafor). U některých aktivit bylo v přehledu uvedeno, že činnost byla odvolána. Z evidence však nebylo patrné, zda tak bylo učiněno ze strany personálu, či obviněného.

Z přehledu aktivit dospělých obviněných je také patrné, že nejčastější aktivitou je sledování televize, přičemž i zde byl zaznamenán problém s odvoláním aktivity. Doporučuji, aby v případě odvolání aktivity bylo v evidenci uvedeno, zda byla aktivita odvolána ze strany věznice, či ze strany obviněného.

9 10:00	15.03.2019 12:00	Návštěva	plánována	návštěva
9 07:30	04.03.2019 11:15	Tv pořady	odvolána	aktivita
9 10:00	01.03.2019 12:00	Návštěva	realizována	návštěva
9 07:30	01.03.2019 11:15	Tv pořady	odvolána	aktivita
9 07:30	28.02.2019 11:15	Tv pořady	odvolána	aktivita
9 07:30	27.02.2019 11:15	Tv pořady	odvolána	aktivita
9 12:30	26.02.2019 13:30	Diskusní fórum	realizována	aktivita
9 10:00	26.02.2019 11:00	preventivně-výchovná Společenské povědomí	realizována	aktivita
9 07:30	26.02.2019 11:15	Tv pořady	odvolána	aktivita
9 07:30	25.02.2019 11:15	Tv pořady	odvolána	aktivita
9 12:30	23.02.2019 16:30	Tv pořady	realizována	aktivita
9 14:00	22.02.2019 17:30	Tv pořady	realizována	aktivita
9 08:30	22.02.2019 09:30	Diskusní fórum	realizována	aktivita
9 15:45	21.02.2019 17:30	Tv pořady	realizována	aktivita
9 14:15	20.02.2019 16:00	Tv pořady	realizována	aktivita
9 13:00	20.02.2019 14:00	Diskusní fórum	realizována	aktivita
9 07:30	20.02.2019 11:15	Tv pořady	odvolána	aktivita
9 10:00	19.02.2019 11:00	preventivně-výchovná Společenské povědomí	realizována	aktivita

Obrázek č. 24: Fotografie záznamu přehledu aktivit obviněné ženy s informací o odvolání aktivity

Jak ze získaných přehledů aktivit, tak i z rozhovorů s obviněnými bylo zjištěno, že někteří obvinění jsou mimo celu významně kratší dobu (viz fotografie aktivit obviněné ženy výše). Doporučuji tak posílení aktivit všem obviněným ve Vazební věznici Ostrava, aby doba strávená mimo celu byla minimálně uvedených 8 hodin denně.

Jsem si vědoma napjatého personálního stavu ve věznici a nemožnosti rozšíření kulturních místností či místností pro jiné aktivity z důvodu architektonických dispozic věznice. Pro zvýšení četnosti aktivit by však věznice mohla v některých případech realizovat aktivity obviněných a odsouzených společně.

Zákon o výkonu vazby a Evropská vězeňská pravidla¹¹⁷ uvádějí, že odděleně se umísťují obvinění od pravomocně odsouzených. To však neznamená, že by se tyto dvě skupiny vězňů nemohly účastnit společně aktivity. Evropská vězeňská pravidla dokonce uvádějí, že pokud neodsouzený vězeň požádá, aby mu bylo umožněno zařazení do režimu pro odsouzené vězně, vězeňská správa musí této žádosti pokud možno vyhovět.¹¹⁸

CPT preferuje, aby vazebně stíhaným byl nabídnut uspokojivý program činností, a to zcela odděleně od odsouzených vězňů, aby tak byla plně respektována zásada presumpce nevinoty. Takovéto oddělení rovněž chrání obviněné osoby, které se ve vězení ocitají poprvé, před potenciálním kriminálním vlivem odsouzených vězňů (tzv. kriminální infekcí).¹¹⁹

117 Bod 18.8 písm. a) EVP a ustanovení § 7 odst. 1 písm. d) zákona o výkonu vazby.

118 Bod 101 EVP.

119 Výňatek z 26. zpráva CPT bod 55

I přes výše uvedené, je Výbor CPT toho názoru, že umožnit vazebně stíhaným účastnit se organizovaných aktivit společně s odsouzenými je bezpochyby lepší, než je držet v celách až 23 hodin denně, a to po dlouhou dobu, jak se běžně stává v mnoha členských zemích Rady Evropy.¹²⁰

Tím by mohlo dojít k navýšení možnosti aktivit u obviněných osob. Uvítám názor věznice na výše předestřené řešení.

Opatření:

24) Umístit seznam aktivit na jednotlivé cely (do 1 měsíce).

25) Posílit aktivity všem obviněným ve Vazební věznici Ostrava tak, aby doba strávená mimo cely byla minimálně uvedených 8 hodin denně (průběžně).

17. Kontakt s vnějším světem

Nezbytným důsledkem umístění do věznice je omezení mnoha práv, mezi nimi i práva na rodinný život. Omezení tohoto práva by však mělo být co nejmenší, přičemž umožnění kontaktu s vnějším světem mimo jiné i snižuje stres obviněných, což dále působí preventivně proti vzniku mezilidských konfliktů. Obviněným musí být dovoleno komunikovat co možná nejčastěji, písemně, telefonicky nebo jinými formami komunikace s jejich rodinami, jinými osobami a zástupci externích organizací, a přijímat návštěvy těchto osob.¹²¹

17.1 Návštěvy

Podle Evropských vězeňských pravidel se mají návštěvy organizovat tak, aby měli obvinění možnost udržovat a rozvíjet rodinné vztahy co možná nejnornálnějším způsobem.¹²² Podle řádu výkonu vazby může ředitel věznice v odůvodněných případech umožnit návštěvy bez sluchové a popřípadě i zrakové kontroly.¹²³ Podle CPT by měl mít obviněný možnost návštěvy bez dohledu.¹²⁴

Návštěvou bylo zjištěno, že obviněným nejsou umožněny tzv. intimní návštěvy, tedy návštěvy bez sluchové a zrakové kontroly. V této souvislosti lze odkázat na Koncepti vězeňství do roku 2025, která obecně zdůrazňuje nutnost zachování rodinných vazeb u vězňů. V případě návštěv je v dokumentu odkazováno na závěry Evropského soudu pro lidská práva, který ve své judikatuře zdůrazňuje, že osoby samotným umístěním do vězeňského zařízení neztrácejí právo na respektování soukromého a rodinného života chráněné článkem 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a svobod. Podrobení návštěv určitému omezení je zásahem do práv tímto článkem chráněných, který

120 Tamtéž.

121 Bod 24.1 EVP.

122 Bod 24.4 EVP.

123 Ustanovení § 14 zákona o výkonu vazby a ustanovení § 44 odst. 6 řádu výkonu vazby.

124 Bod. 101 Zprávy CPT z návštěvy ČR v roce 2014.

tedy musí být stanoven zákonem, sledovat legitimní cíl a být k dosažení tohoto cíle přiměřeným, jinými slovy být nezbytný v demokratické společnosti.¹²⁵ Podle ustanovení § 2 zákona o výkonu vazby smí být obviněný podroben jen těm omezením, která jsou nutná ke splnění účelu vazby z hlediska jejího důvodu a k zachování stanoveného vnitřního pořádku a bezpečnosti.

Osobně nevidím důvod pro neumožnění tzv. intimní návštěvy u osoby, kde je nepravděpodobné maření účelu vazby. Například u osoby, která je umístěna ve vazbě podle ustanovení § 67 odst. 1 písm. a) trestního řádu (tzv. útěková vazba). Domnívám se, že paušální vyloučení návštěvy bez zrakové a sluchové kontroly neodpovídá nezbytnému omezení podle ustanovení § 2 a ustanovení § 14 odst. 6 zákona o výkonu vazby. Rozpor také shledávám s mezinárodními standardy, které požadují organizaci návštěv takovým způsobem, aby bylo možno udržovat a rozvíjet rodinné vztahy nejnormálnějším způsobem. Tento druh návštěv by se měl naopak umožňovat běžně, vyjma odůvodněných případů, kde by bylo individuálně vyhodnoceno bezpečnostní riziko, nebo by byl ohrožen účel vazby.

Obviněným by tak mělo být umožněno, aby si o tyto návštěvy mohli požádat a aby jim je ředitel po individuálním posouzení povolil, či nikoliv, přičemž nevyhovující rozhodnutí musí být řádně odůvodněno.¹²⁶

Opatření:

26) Umožňovat obviněným návštěvy bez sluchové a zrakové kontroly (průběžně).

17.2 Telefonování

Pro udržování vztahů se svými blízkými má obviněný právo s nimi telefonovat, pokud u něho není důvodem vazby obava, že bude mařit vyšetřování.¹²⁷ Nařízení generálního ředitele Vězeňské služby ČR dále uvádí, že obvinění mají právo až na 20 minut telefonování denně.¹²⁸ Přestože má každý právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života,¹²⁹ obvinění musejí strpět, že je toto jejich právo zákonem o výkonu vazby omezeno tím, že dochází k odposlechu telefonních hovorů věznicí.¹³⁰ Na druhou stranu by věznice měla zajistit soukromí rozhovorů po telefonu s ohledem na ostatní osoby.

Ve Vazební věznici Ostrava jsou telefony umístěny na chodbách oddělení. Většina dotazovaných obviněných uvedla, že 20 minut denně jim není věznicí běžně poskytováno

125 Ministerstvo spravedlnosti. Koncepce vězeňství do roku 2025 [online], s. 110. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/wpcontent/uploads/2017/06/Koncepce-vezenstvi.pdf>.

126 Viz základní zásady činnosti správních orgánů ustanovení §§ 2 – 8 zákona správního řádu.

127 Ustanovení § 13a zákona o výkonu vazby.

128 Ustanovení § 5 odst. 2 nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 13/2017, k realizaci telefonních hovorů obviněných, odsouzených a chovanců, ve znění pozdějších předpisů.

129 Ustanovení čl. 10 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.

130 Ustanovení § 13a odst. 5 zákona o výkonu vazby.

(údajně standardně okolo 5 až 10 minut), a to z toho důvodu, že je personál věznice přetížen a nestíhá je k telefonům předvádět. To ostatně potvrdili i zaměstnanci věznice. Ti uváděli, že předvádět k telefonu obviněné na 20 minut hovoru nemají čas a ani není dostatek telefonů. K tomu však uvedli, že při hororu s advokátem se hovor nezkracuje.

Doporučuji tak věznici zvážit možnost umístění telefonů přímo na jednotlivé cely obviněných. Při takovém řešení odpadne nutnost odvádět jednotlivé obviněné k telefonu a v důsledku toho se mohou vrchní dozorcí věnovat jiné práci. Taková praxe je přitom zavedena v některých zahraničních věznicích. To by ostatně naplnilo i požadavek co nejčastější komunikace s rodinou obviněných, který je zakotven v Evropských vězeňských pravidlech (viz výše). Jako alternativní řešení se pak nabízí umístění telefonů v oblasti zmírněné vazby. V jiné věznici byly telefonní automaty také umístěny na vycházkovém dvoře. V takovém případě je však nutné, aby vycházkový dvůr byl rozměrově odpovídající počtu navedených osob. V opačném případě by mohlo docházet k zásahu do soukromí telefonujícího obviněného ze strany třetích osob.

Zdravotní péče

18. Přítomnost příslušníka VS ČR při vyšetření

Zákon stanoví,¹³¹ že při poskytování zdravotních služeb osobám ve výkonu vazby může být na dohled přítomen příslušník Vězeňské služby ČR, přičemž na doslech může být přítomen pouze tehdy, jde-li o ohrožení života, zdraví nebo bezpečnosti. Výbor CPT již dlouhodobě zastává názor, že všechna lékařská vyšetření vězňů mají probíhat mimo doslech, a pokud konkrétní lékař nepožaduje jinak, tak rovněž i mimo dohled příslušníků.¹³² Zákon tedy zapracovává doporučení CPT nepřesně a nevhodně, neboť na rozdíl od CPT umožňuje, aby vyšetření proběhlo na doslech příslušníka.

Během systematické návštěvy viděli zaměstnanci Kanceláře, že zaměstnanci VS ČR byli v rámci vyšetření obviněného vždy na chodbě, mimo samotnou ordinaci, kde byli také umístěny monitory z kamer. Ty snímaly bez záznamu pouze obraz z ordinace. Nad vstupem do ordinace je navíc světelná tabule, na které lze zapnout červený nápis NEVSTUPOVAT. Již v minulosti došlo ve věznici k napadení lékaře, z tohoto důvodu je mezi dveřmi a prahem přibližně 2 cm klínek, takže dveře nejsou při vyšetření plně dovřeny.

I přes výše popsaná zjištění obvinění hromadně uváděli, že jsou u vyšetření vždy přítomni zaměstnanci VS ČR. Několik obviněných žen dokonce na první otevřenou otázku: „*Pokud byste měla říct, s čím zde nejste spokojená?*“ odpovědělo, že jim vadí přítomnost zaměstnankyně VS ČR při gynekologickém vyšetření. Uvedené tvrzení nebylo ze strany zaměstnanců VS ČR jednoznačně potvrzeno či vyvráceno a gynekolog nebyl v době návštěvy ve věznici přítomen.

Opatření:

27) Opakovaně informovat příslušníky VS ČR, že mohou být přítomni v ordinaci pouze za situace, jestliže si dané opatření vyžádá sám lékař (průběžně).

19. Tlumočení

V případě, že při poskytování zdravotní péče obviněným se s nimi lékaři nemohou domluvit v důsledku jazykové bariéry, má být využito služeb profesionálního tlumočnicka.¹³³ Zdravotní služby je možné pacientům poskytovat pouze s jejich svobodným a informovaným souhlasem.¹³⁴ V případě, že je mezi pacientem a lékařem jazyková bariéra, je velice sporné, zda bylo možné podat informovaný souhlas.

131 Ustanovení § 46 odst. 1 písm. g) zákona o zdravotních službách.

132 Zpráva CPT z návštěvy ČR v roce 2014, bod 78.

133 Zpráva CPT z návštěvy ČR v roce 2014, bod 80.

134 Podle ustanovení § 28 odst. 1 zákona o zdravotních službách.

CPT doporučuje, aby v navštívených institucích a případně v dalších českých věznicích byly podniknuty příslušné kroky k zajištění toho, aby v případech, kdy se lékaři nemohou s vězni během lékařských vyšetření/konzultací domluvit v důsledku jazykové bariéry, mohly dotyčné osoby využít služby profesionálního tlumočnicka.¹³⁵ To ostatně doporučuje i CAT.¹³⁶

Ze zdravotní dokumentace plyne, že obvinění cizinci jsou v některých případech poučeni při zdravotní prohlídce pomocí Google translator. To považují za nouzové řešení, které se však nesmí stát běžným standardem při vyšetření cizince. Při jazykové bariéře může dojít k nezjištění zdravotních problémů či jejich podcenění, rovněž není možné obviněnému vysvětlit lékařský zákrok, který by případně mohl chtít odmítnout. Věznice tak musí mít zajištěno profesionální tlumočení „na dálku“ telefonicky či on-line, s čímž počítá i Koncepce vězeňství do roku 2025.¹³⁷

Opatření:

- 28) Zajistit profesionální tlumočení v případě jazykové bariéry při poskytování zdravotní péče cizincům (průběžně).**

20. Poskytování lékařské péče

Osobám omezeným na osobní svobodě musí být zajištěna péče o zdraví, mimo jiné tím, že jim bude poskytnuta odpovídající zdravotní péče.¹³⁸ To je odůvodněné skutečností, že osoby v detenci si sami lékaře obstarat nemohou a jsou zcela odkázány na dotyčnou instituci.

Základním pravidlem vyplývajícím z judikatury ESLP je, že by osoby omezené na osobní svobodě měly mít přístup k takové péči, jakou státy obecně poskytují osobám na svobodě.¹³⁹ Standard odpovídající péče znamená především přístup k péči včasné a bez zbytečného odkladu.¹⁴⁰

Ve Vazební věznici Ostrava probíhají návštěvy lékaře následovně. Vrchní dozorce obchází každé ráno cely a ptá se obviněných, zda chce někdo objednat k lékaři. Posléze danou informaci zapíše do knihy, která je předána na zdravotní středisko věznice. Obvinění nemusejí uvádět důvody pro svůj požadavek.

V předmětné knize je uvedeno datum, identifikační údaje obviněného, někdy důvod žádosti. V poslední části řádku je pak následně buď razítko a podpis lékaře, nebo slovo

¹³⁵ Zpráva CPT z návštěvy ČR v roce 2014, bod 80. Také závěrečná doporučení CAT k šesté periodické zprávě České republiky, bod 19 písm. f), str. 5.

¹³⁶ Závěrečná doporučení CAT k šesté periodické zprávě České republiky, bod 19 písm. f), str. 5.

¹³⁷ Koncepce vězeňství do roku 2025, str. 78.

¹³⁸ Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 26. 10. 2000 Kudla proti Polsku, § 94, stížnost číslo 30210/96.

¹³⁹ Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 1. 5. 2011 Lesiak proti Polsku, § 43 a § 11, stížnost číslo 19218/07.

¹⁴⁰ BARTOŇ, Michal. Základní práva, str. 259-260.

„předveden“ či je pole prázdné. Personál zdravotního střediska uvedl, že slovo „předveden“ označuje situaci, že obviněný byl naveden k lékaři za účelem vyšetření. V případě, že je zde pouze razítko a podpis lékaře, pak lékař z osobní znalosti obviněných a z údajů jejich zdravotních karet vyhodnotil, že osobu nenechá předvést, přičemž kolonka bez podpisu či slova předveden by se v knize neměla nacházet.

Datum	Zák. číslo	Příjmení a jméno	Údaje o provedeném vyšetření a ošetření	Poznámka
04. 01. 2019	[redacted]	[redacted]	Akutní - Léky	Předveden
04. 01. 2019	[redacted]	[redacted]	Akutní - leží + oříšek	MUDr. Ladislav Tomešek
04. 01. 2019	[redacted]	[redacted]	Léky	MUDr. Ladislav Tomešek
07. 01. 2019				
4. 1. 19	[redacted]	[redacted]	vyšetření	MUDr. Ladislav Tomešek
4. 1. 19	[redacted]	[redacted]	bolesti žlobku	MUDr. Ladislav Tomešek
4. 1. 19	[redacted]	[redacted]	ordina, ecim	MUDr. Ladislav Tomešek
4. 1. 19	[redacted]	[redacted]	Akutní	
4. 1. 19	[redacted]	[redacted]	Silná bolestí žal, problem	
4. 1. 19	[redacted]	[redacted]	Léky	
4. 1. 19	[redacted]	[redacted]	Nuska	
4. 1. 19	[redacted]	[redacted]	Akutní - kožní problémy...	
4. 1. 19	[redacted]	[redacted]	Medikace	
4. 1. 19	[redacted]	[redacted]	Tlak v žilách	
4. 1. 19	[redacted]	[redacted]	Tlak u srdce, vysoký tlak,	
4. 1. 19	[redacted]	[redacted]	Léky	
4. 1. 19	[redacted]	[redacted]	Bolest zápěstí po operaci	
4. 1. 19	[redacted]	[redacted]	Léky	
4. 1. 19	[redacted]	[redacted]	Léky	
-8. 01. 2019				
8. 1. 19	[redacted]	[redacted]	exrim	Předveden
8. 1. 19	[redacted]	[redacted]	divná mluví	
8. 1. 19	[redacted]	[redacted]	-	

Obrázek č. 25: V posledním sloupci lze vidět, že u některých případů není ani razítko s podpisem lékaře, ani slovo předveden (na fotografii jsou ve druhém a třetím sloupci anonymizovány osobní údaje obviněných).

Při kontrole knihy z IV. oddělení bylo zjištěno, že u mnoha obviněných bylo pouze prázdné políčko, ze kterého nebylo patrné, zda osoba byla k vyšetření předvedena, či nikoliv (viz výše uvedená fotografie knihy). Daná evidence by však měla takové informace obsahovat.

Dále bylo zjištěno, že v případě mnoha žádostí nebyli obvinění k lékaři navedeni daný den, jelikož byly lékařem upřednostněny (podle jeho posouzení) závažnější případy. Někteří obvinění byli předvedeni až po několikáté žádosti v rozmezí několika dnů. Například jeden z obviněných se hlásil k lékaři 21. 12. 2018 (důvod: *léky – akutní*); 27. 12. 2018 (důvod: *léky*); 28. 12. 2018 (důvod: *akutní*); 31. 12. 2018 (důvod: *akutní*); 2. 1. 2019 (důvod: *ekzém – akutní*); 3. 1. 2019 (důvod: *akutní – léky + ekzém*); 4. 1. 2019 (důvod: *akutní – ekzém + ortéza*); 7. 1. 2019 (důvod: *ortéza, ekzém*); až dne 8. 1. 2019 (důvod: *ekzém*) je u obviněného uvedena poznámka předveden. U některých obviněných nebylo patrné, zda byli navedeni vůbec.

Někteří obvinění uváděli (subjektivně hodnoceno) závažné důvody pro návštěvu lékaře, i přes to navedeni nebyli. Obvinění například uváděli jako důvod „*zvýšená teplota, akutní dýchací obtíže*“; „*potíže s močením*“; „*bolest zápěstí po operaci*“; „*akutně – horečky, bolesti*“.

Dlouhodobým problémem českého vězeňství je nedostatek zdravotnického personálu. Nelze však akceptovat situaci, kdy obvinění musejí podat několik žadanek o vyšetření a čekat několik dnů, než jsou k lékaři odvedeni. V souvislosti s neuspokojivým poskytováním zdravotních služeb ve věznici lze poukázat na četné stížnosti obviněných na zdravotní péči v evidenci stížností.

Z výše uvedené fotografie je zřejmé, že se obvinění hlásí často k lékaři z důvodu vydání léků. Možného obřemenění lékařů by se mohlo například docílit, kdyby obvinění své požadavky na doplnění pravidelné medikace (bez potřeby návštěvy lékaře) předávali zdravotním sestřám při výdeji léků.

Opatření:

- 29) Zlepšit evidování vyhodnocení žádostí o vyšetření tak, aby z ní bylo patrné, jak byla která žádost vyhodnocena (průběžně).**
- 30) Zavést efektivní systém zajišťující dostupnost zdravotní péče obviněným tak, aby byly vyloučeny několikadenní čekací lhůty (do 3 měsíců).**

Další zjištění z návštěvy

21. Systém žádánek

Vzhledem k tomu, že obvinění jsou v podstatě celodenně uzamčeni na svých celách, nemohou si zajišťovat některé potřeby. Pokud chce obviněný prakticky cokoli zařídit, musí podat žádanku nejčastěji přes dozorce. To je sice praktické, ale s ohledem na to, že se žádanky nezakládají ani jinak neevidentují, prakticky nelze doložit, kdy byla daná žádost vyřízena, či zda byla vůbec vyřízena. Zejména novější obvinění poukazovali na to, že někdy dlouho trvá, než na žádanku někdo zareaguje (v řádu dnů). Někteří obvinění proto podávají více žádánek (např. o volnočasové aktivity), aby alespoň některé z nich bylo vyhověno. Je otázkou, jak by oddělení prevence a stížností mohlo prověřit oficiální stížnost na toto téma, vzhledem k tomu, že neexistuje žádná evidence.

Rozumím tomu, že při tak velkém množství obviněných věznic denně musí řešit mnoho žádánek. Přestože mým cílem není přetěžování personálu novou administrativou, jsem názoru, že určitá evidence těchto žádostí obviněných je nezbytná. Současný systém totiž nabízí prostor pro zneužití a šikanózní jednání vůči obviněným.

22. Personální stav ve věznici

Již výše bylo několikrát naznačeno, že personální stav ve Vazební věznici Ostrava není ideální. Nízký počet zaměstnanců se nejvíce dotýká právě obviněných osob. Z tohoto důvodu mohou obvinění například telefonovat přibližně 5 až 10 minut denně (přičemž v jiných věznicích se běžně dodržuje časový interval 20 minut), anebo dochází k vytváření neúmyslného tlaku na to, aby byla skončena vycházka dříve.

Od personálu věznice nám bylo navíc sděleno, že v rámci systemizace by mělo být odebráno jedno tabulkové místo vrchního dozorce. Mám za to, že pokud by měl vrchní dozorce bezezbytku dostát všem svým povinnostem, nemusí to být (za současného personálního stavu) vždy v jeho časových možnostech. Přetížení daných zaměstnanců subjektivně vnímali i zaměstnanci Kanceláře.

Vzhledem k personální situaci věznice důrazně nedoporučuji snižovat tabulková místa vrchních dozorců. Právě naopak bych věznici doporučila, aby jejich počet navýšila tak, aby bylo v reálných časových možnostech daných zaměstnanců stíhat veškeré jim uložené úkoly.

Přehled opatření k nápravě

Bezodkladně	<ul style="list-style-type: none">• Provádět důkladné osobní prohlídky tak, aby prohlížená osoba nebyla vystavena pohledům ostatních obviněných či jiných osob, vyjma zaměstnance provádějícího prohlídku (opatření č. 2).• Ustoupit od užívání slzotvorných prostředků v uzavřených prostorech (opatření č. 5).
Do 1 měsíce	<ul style="list-style-type: none">• Umístit seznam aktivit na jednotlivé cely (opatření č. 24).
Do 3 měsíců	<ul style="list-style-type: none">• Poskytovat obviněným minimálně dva kusy toaletního papíru na měsíc, přičemž v případě potřeby musí věznice poskytnout obviněnému na vyžádání další (opatření č. 18).• Poskytovat obviněným kovový příbor, pokud to u konkrétních obviněných nepředstavuje bezpečnostní riziko (opatření č. 19).• Nainstalovat lavičky i do menšího vycházkového dvora na střeše budovy, jestliže se využívá (opatření č. 21).• Zavést efektivní systém zajišťující dostupnost zdravotní péče obviněným tak, aby byly vyloučeny několikadenní čekací lhůty (opatření č. 30).
Do 6 měsíců	<ul style="list-style-type: none">• Upravit místnost tak, aby v případě otevření dveří nebylo možno spatřit prohlíženou osobu z chodby věznice (opatření č. 3).• Upustit od povinnosti odsouzených povstat při vstupu příslušníka do cely a v tomto smyslu upravit vnitřní řád věznice (opatření č. 16).• Zavést častější a delší sprchování všech obviněných (opatření č. 17).• Umístit lavičky na vycházkových dvorech pod přístřešek (opatření č. 20).
Do 1 roku	<ul style="list-style-type: none">• Vybavit tzv. přírůstkové cely modernějším vybavením a upravit vhodně oddělení sanitárního zařízení od zbytku cely (opatření č. 12).
Průběžně	<ul style="list-style-type: none">• Zajistit, aby obvinění byli prokazatelně seznámeni se svými právy v den přijetí do vazby (opatření č. 1).• V případě, že se nestihne při vstupní lékařské prohlídce stomatologické vyšetření (či jiná obligatorní část vstupní prohlídky), musí se tato prohlídka dokončit v nejbližším možném termínu, o čemž

musí být pořízen záznam ve zdravotní dokumentaci (opatření č. 4).

- Zapisovat lékařská zjištění vyčerpávajícím způsobem; předmětné záznamy musejí obsahovat hodnocení lékaře, zda mohla případná zranění vzniknout způsobem popsaným dotčenou osobou (opatření č. 6).
- Při vyhotovování předmětného záznamu o zjištění (oznámení) fyzického násilí by měl zdravotnický personál vždy vyhotovit fotografii zranění, která se následně založí do zdravotnické dokumentace (opatření č. 7).
- Užívat celu s monitorovacím systémem pouze pro účel ochrany před sebepoškozením (opatření č. 8).
- Zlepšit systém evidence nerealizovaných vyšetření tak, aby bylo možno zpětně dohledat, z jakého důvodu nebylo vyšetření provedeno, případně kdy bylo realizováno náhradní vyšetření (opatření č. 9).
- Zlepšit vzájemnou komunikaci zdravotních pracovníků tak, aby měli přehled o neprovedených vyšetřeních (opatření č. 10).
- Evidovat veškeré pokusy o spáchání sebevraždy jako mimořádné události (opatření č. 11).
- Poskytovat obviněným týdně minimálně sedm kusů ústavního spodního prádla a ponožek a dvě trika (opatření č. 13).
- Umožňovat kombinování vlastního a ústavního oděvu (opatření č. 14).
- Umožňovat obviněným výměnu dostatečného množství vlastního oblečení i jen jednou za dva týdny (opatření č. 15).
- Dodržovat stanovenou dobu vycházek; vycházku zkracovat jen tehdy, pokud o to obviněný sám požádá (opatření č. 22).
- Umožnit ženám sportovní aktivity na střešním vycházkovém dvoře (opatření č. 23).
- Posílit aktivity všem obviněným ve Vazební věznici Ostrava tak, aby doba strávená mimo cely byla minimálně uvedených 8 hodin denně (opatření č. 25).
- Umožňovat obviněným návštěvy bez sluchové a zrakové kontroly (opatření č. 26).
- Opakovaně informovat příslušníky VS ČR, že mohou být přítomni v ordinaci pouze za situace, jestliže si dané opatření vyžádá sám lékař (opatření č. 27).

- Zajistit profesionální tlumočení v případě jazykové bariéry při poskytování zdravotní péče cizincům (opatření č. 28).
- Zlepšit evidování vyhodnocení žádostí o vyšetření tak, aby z ní bylo patrné, jak byla která žádost vyhodnocena (opatření č. 29).